

118384r

**EĞİTİM İLETİŞİMİ VE PLANLAMASI
BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN KİMLİK
OLUŞUMUNDA BÖLÜMÜN
ROLÜ VE ÖNEMİ**

Ferda ALAĞAÇ
(Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir, 1996

Anadolu Üniversitesi
Merkez Kütüphanesi

T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ •

**EĞİTİM İLETİŞİMİ VE PLANLAMASI
BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN KİMLİK
OLUŞUMUNDA BÖLÜMÜN ROLÜ VE ÖNEMİ**

Ferda ALAĞAÇ
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Doç. Dr. Deniz GÜLER

Eskişehir, 1996

ÖZET

Eğitim İletişimi ve Planlaması Bölümünde eğitim gören öğrencilerin mesleki kimlik kazanmalarında bölümün rolünün ve öneminin ortaya çıkartılmaya çalışıldığı bu çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde Eğitim, İletişim, Kişilik, Kimlik ve Eğitim İletişimi konu başlıklarıyla kuramsal çerçeve oluşturulmuş ve mesleki kimlik etrafında sorun anlatılmıştır.

İkinci Bölümde araştırmanın yapılacağı araştırma modeli ve örneklemin seçilmesine yer verilmiştir. Çalışmada evren ve örneklemimiz aynı olup E.İ.P., bölümünde 1995-1996 eğitim döneminde eğitim gören 1., 2. ve 3. sınıflar kabul edilmiştir.

Üçüncü bölümde ankete verilen cevapların bulgularına ve yorumlanmalarına yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde araştırma baştan sona özetlenmiş, araştırma sonunda varılan sonuçlara göre araştırmanın kendisi tarafından önerilerde bulunulmuştur.

ABSTRACT

This study is about, is Educational Communication and Planning department successful to give the students professional identity? Study have four chapter. Theoretical frame and the objectives of the search are in the fist chapter.

In the second chapter there are model of the search and sample of the search.

In the third chapter, findings and comments.

Last chapter, Summary, conclusion and suggestions.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZGEÇMİŞ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
ÇİZELGELER LİSTESİ	xi
1.BÖLÜM GİRİŞ	1
1.1.Eğitim	1
1.1.1.İçerik Tanımları	2
1.1.2.Süreç Tanımları	2
1.1.3.Eğitimin Niteliği	3
1.1.4.Formal Olmayan Eğitim (Dolaylı Eğitim)	4
1.1.5.Kültürleme Süreci	5
1.1.5.1.Kültürleşme Süreci	6
1.1.5.2.Kültürlenme Süreci	6
1.1.5.3.Kültür Değişmesi	6
1.1.5.4.Kültürleme Süreci	6
1.1.6.Formal Eğitim (Kurumsal/Planlı)	7
1.1.7.Eğitim Süreci	8
1.1.7.1.Amaç	8
1.1.7.2.Öğretme ve öğrenme etkinlikleri	8
1.1.7.3.Değerlendirme	9
1.1.8.Eğitimbilimi	10
1.1.9.Eğitimbilimin Kullandığı Bilimsel Yöntem ve Teknikler	10
1.1.10.Eğitimbilimin Cevap Aradığı Sorular	11
1.2.İletişim	12

1.2.1.Simge, Konuşma Dili	13
1.2.2.Anlama, Mesajın Alınması	13
1.2.3.Karşılıklı Etkileşim İlişki	13
1.2.4.Belirsizliğin Aza İndirgenmesi	13
1.2.5.Süreç	14
1.2.6.Aktarım, Değişim	14
1.2.7.Bağlama-Birleştirme	14
1.2.8.Ortaklık	14
1.2.9.Kanal	14
1.2.10.Bellek Depolama	14
1.2.11.Ayrımcı Tepki	15
1.2.12.Uyarıcı	15
1.2.13.Amaç	15
1.2.14.Zaman ve Durum	15
1.2.15.Güç	15
1.2.16.Kaynak	18
1.2.17.İleti	19
1.2.18.Kodlama - Kod Açma	20
1.2.19.Oluk	20
1.2.20.Alıcı (Hedef)	21
1.2.21.İletişimin Etkileri	22
1.2.22.Yansıma	23
1.2.23.Gürültü	23
1.3.Kişilik	24
1.3.1.Kişilik Tanımları	26
1.3.2.Kişiliğin Karakteristikleri	29
1.3.2.1.Fizik Yapı	30
1.3.2.2.Mizaç	30

1.3.2.3.Türlü yetenekler	31
1.3.2.4.İlgiler ve değerler	31
1.3.2.5.Sosyal tutumları	32
1.3.2.6.Motivasyon görünüşü	32
1.3.2.7.Anlatım ve davranış şekli	32
1.3.2.8.Patolojik Yönsemeler	32
1.3.2.9.Karakter	33
1.4.Kimlik Kavramı	35
1.4.1.Kimlik Tanımı	37
1.4.2.Meslek Seçiminde Kimlik Etkisi	39
1.5.Eğitim İletişimi	40
1.5.1.Kişilik Katkısının Sağlanması	40
1.5.2.Eğitim İletişiminin Temel Öğeleri	41
1.5.2.1.Kaynak kişilik	42
1.5.2.2.İleti	42
1.5.2.3.Kodlama - Kod Açma	42
1.5.2.4.Oluk	43
1.5.2.5.Araç	43
1.5.2.6.Alıcı kişiliği	43
1.5.2.7.Eğitim iletişimine etkileri	43
1.5.2.8.Yansıma	44
1.5.3.Süreç Olarak Eğitim İletişimi	44
1.5.4.Sistem Olarak Eğitim İletişimi	45
1.5.4.1.Sistemin öğeleri	46
1.5.4.1.1.Çerçeve	46
1.5.4.1.2.Girdi-çıktı	46
1.5.4.1.3.Karşılıklı bağımlılık	47
1.5.5.Sistem Olarak Eğitim İletişimi Süreci	47

1.5.6.Eğitim İletişimi : Değişime Uyum Sağlama	48
1.5.6.1.Eğitim iletişimi hangi ihtiyaçtan doğdu?	48
1.5.6.2.Eğitim iletişiminin kavramsal ve işlevsel temelleri	49
1.5.7.Eğitim İletişimi : Eğitim Teknolojisi	50
1.5.8.Eğitim İletişimi Kùltùrünü Alanların İşlevleri	51
1.5.8.1.Ailede eğitim iletişimi sùreci	52
1.5.8.2.Okulda gerçekleşen eğitim iletişimi sùreci	52
1.5.8.3.Kitle iletişim araçları ve eğitim iletişimi sùreci	52
1.5.8.4.Örgùtlerde eğitim iletişimi sùreci	52
1.6. Amaç	53
1.7. Önem	54
1.8. Varsayımlar	54
1.9. Sınırlılıklar	54
2.BÖLÜM: YÖNTEM	56
2.1.Evren ve Örnekleme	56
2.2.Veriler ve Toplanması	56
2.3.Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	56
3.BÖLÜM : BULGULAR VE YORUM	57
4.BÖLÜM : ÖZET, YARGI VE ÖNERİLER	73
4.1.Özet	73
4.2.Yargı	73
4.3.Öneriler	73
KAYNAKÇA	75

EKLER

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>No.</u>	<u>Sayfa</u>
1.İletişim Sürecini Oluşturan Temel Öğeler	23
2.İnsanın Temel Yapısı	25
3.Eğitim İletişimi	41
4.Sistem Yapısı	46
5.Sistem Olarak Eğitim İletişimi Süreci	48

ÇİZELGELER LİSTESİ

<u>No.</u>	<u>Sayfa</u>
1.Sınıf, Yaş, Cinsiyet	57
2.E.İ.P.'e Nasıl Girdikleri	58
3.İ.B.F. Eğitim Bilgi	58
4.Bilgi Kaynakları	59
5.E.İ.P. İsteyerek Girme	60
6.E.İ.P. İsteyerek Eğitim	60
7.İstemedenden Eğitim Nedenleri	61
8.Diğer Bölümler İstek	61
9.Nedenler	62
10.E.İ.P. Anlama	63
11.E.İ.P. Tercih	64
12.E.İ.P. Bilgi	66
13.E.İ.P. Dahil Hissi	68
14.Eğitim Fakültesi Fark	69
15.Neden İ.B.F.'de	70
16.Eğitim Tanım Yeterli mi?	71

I. BÖLÜM
GİRİŞ

1.BÖLÜM

1.1.EĞİTİM

Eğitim insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. İlkel insandan günümüz modern dünyasına ulaşmadaki sürekliliği “eğitim” sağlamıştır. Eğitim sayesinde insanoğlu kendisini ve uygarlığı gerçekleştirmiştir. Eğitim yaşamın ta kendisidir ve yaşam boyu sürer. İlk insanla başlayan eğitim kavramı insan hayatında ise doğumla başlar ve ölünceye kadar sürer. İşte bu doğumla başlayan süreç sayesinde birey toplumsallaşır ve yaşam mücadelesi için gerekli herşeyi öğrenir ve öğretir. Öğrenmenin olduğu her yerde eğitimden sözedilebilir.

Eğitim Latince kökenli bir kelimedir. İki orijini vardır:¹

- 1- Educare-Beslemek, yükseltmek, desteklemek.
- 2- Educere-Yükselmek, düzey kazanmak.

“Eğitim” sözcüğü Türkçe’ye 1940’larda girmiştir. Bundan önce Arapça “terbiye” kelimesi eğitim yerine kullanılırdı. Terbiye “besleyip, büyütme, beslenip büyütülme” anlamında Arapça kökenli bir Osmanlıca kelimedir.²

Eğitim kavramının tek bir tanımı yoktur. Farklı anlamları içinde bir bilimi (disiplini) toplumsal bir hizmeti, geçmiş yaşantıları, öğrenim ve kültürlenme sürecini anlatan tanımlara rastlanabilir. Eğitim yapılacak kitleyi, kullanılacak araçları, konuyu belirten değişik tanımları da yapılır. Eğitim ile ilgilenen herkes bir tanım yapmıştır. Eğitimin geniş bir alan olması yüzünden çok sayıda tanımı yapılmıştır.

Değişik kaynaklar eğitimi iki kısımda tanımlamaktadırlar.

¹ FATMA VARIŞ; *Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1991, s.24.

² İSMAİL DOĞAN, *Sosyoloji*, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1996, s.152.

1.1.1.İçerik Tanımları

Bu tür tanımlar eğitimin kime, niçin uygulanacağını ve ona neler kazandıracığını ad vererek gösterirler.³

“Eğitim, yeni yetişen kuşakları toplum hayatına hazırlamak amacıyla onların gerekli bilgi, beceri ve anlayış kazanmalarına ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliğidir.”⁴

“Eğitim ruhbilimi, eğitim felsefesi, eğitim tarihi, öğretim programları, özel ve genel öğretim yöntemleri, öğretim teknikleri, yönetim, denetim vb. eğitim ve öğretim alanlarını kapsamak üzere öğretmen, yönetici ve eğitim uzmanı yetiştirmek amacıyla ilgililer için düzenlenen bütün kurslara ve kurslarla ilgili bilimsel çalışmalara verilen genel ad.”⁵

İçerik tanımlarında kimlerin hangi konuda ne için yetiştirildikleri açıklandığından bir okul, işyeri belli bir kurumun herhangi bir konuda yapacağı eğitim için bu tanımlar kullanılır. Fakat bütün içerik tanımlarında yukarıda sayılan üç öge bulunmayabilir. Bunlardan yalnızca birisi bulunabilir. Bunun yanında eğitimin “nasıl”, “nerede”, “ne zaman” yapılacağı da açıklanabilir. Bu sebeple içerik tanımı genel bir tanım değildir ve bir ya da birden çok duruma göre özel tanımları yapılabilir.

1.1.2.Süreç Tanımları

Eğitimin oluşumunu anlatan tanımlara süreç tanımları denir. Tanımda eğitimin bir amaç için insanların davranışlarının planlı olarak değiştirilmesi anlatılır.⁶

³ İBRAHİM E. BAŞARAN; *Eğitime Giriş*, Gül Yayınevi, Ankara, 1983, s.16.

⁴ RUŞEN ALAYLIOĞLU, FERHAN OĞUZKAN; *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü*, İnkılap ve Aka Basımevi, 2. Baskı, İstanbul, 1976, s.82.

⁵ FERHAN OĞUZKAN; *Eğitim Terimleri Sözlüğü*, T.D.K. Yayınları, Ankara, 1974, s.61.

⁶ BAŞARAN; s.16.

“Eğitim önceden saptanmış amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgesidir.”⁷

“Her kuşağa, geçmişe ait bilgi ve tecrübeleri planlı ve sistemli bir biçimde verme veya kazandırma eylemi. Terbiye.”⁸

“İnsan davranışında, yetenek, istidat, karakter ve bilgi bakımından belli gelişmeler sağlamak amacı ile yürütülen etkiler sistemi.”⁹

Süreç tanımlarında vurgulanan eğitimin bir amaç için insanların davranışlarında planlı olarak değişiklik meydana getirmesidir. Bu yüzden eğitimin bu tanımı bir süreç anlatmaktadır.¹⁰

Süreç bir amaca yönelmiş olan sürekli değişimlerin (bir dizi değişikliğin) tümüdür.¹¹

1.1.3.Eğitimin Niteliği

Eğitim çok kapsamlı ve karışık bir süreç olmasına karşın temelde değişmeyen dört niteliğe sahiptir.¹²

Birinci niteliği, eğitimin eğitilen kişide istenilen davranışı oluşturma işidir.

Eğitim süreci boyunca her türden davranış öğrenilir. Bu davranışlar; organların hareketi ile ilgili psikomotor (devimsel) beceriler, bilişsel (zihinsel) yeterlilikler (hatırlama, kavrama, uygulama, sentez, analiz, değerlendirme) ve de duyuşsal (tutum) özellikleridir.

⁷ OĞUZKAN; s.61.

⁸ A.g.k.

⁹ ALAYLIOĞLU, OĞUZKAN, s.82.

¹⁰ BAŞARAN, a.g.k.

¹¹ CAVİT BİNBAŞIOĞLU, **Gelişim Psikolojisi**, 4.Basım, Binbaşıoğlu Yayınevi, Ankara, 1978, s.8.

¹² BAŞARAN, s.17.

Eğitimin temelde değişmeyen ikinci önemli niteliği, insanın bir davranışı ancak yaşayarak kazanabilmesidir.¹³

Birey davranışlarını, yaşantılar yoluyla kazanır ve değiştirir. Yeni davranış kazanılması ve istenmeyenlerin değiştirilmesi yaşantı sonucu oluşur.

Eğitilende oluşturulacak davranışın önceden saptanan eğitim amaçlarına uygun olması zorunluluğu eğitimin temelde değişmeyen üçüncü niteliğidir. Eğitimin amacı bireyin sorun çözme gücünü geliştirmektir. Böylece birey hem içinde bulunduğu hem de gelecekte karşılaşacağı sorunları çözebilecektir.

İnsanda davranışın oluşturulabilmesi, planlanmış bir eğitim sürecinden geçmesine bağlı olması eğitimin dördüncü önemli niteliğidir.

Eğitim kurumlarda gerçekleşen ve çocuğun içinde yetiştiği aile, arkadaş grubu, toplumu olmak üzere yaşamın içinde kendiliğinden oluşan eğitim ile iki kısımda incelenebilir. Yaşamın içinde gerçekleşen eğitim ise kültürlenme ve dolaylı eğitim olarak adlandırılır. Okullarda gerçekleşen formal eğitim süreci çoğunlukla eğitim kavramı ile eş anlamda kullanılmaktadır.

1.1.4. Formal Olmayan Eğitim (Dolaylı Eğitim)

Dolaylı eğitim yaşam içinde kendiliğinden oluşur. Amaçlı ve planlı değil gelişigüze'dir. Kişi karşılaştığı durum ve içinde bulunduğu grubun üyeleriyle etkileşimde bulunduğunda farkında olmadan yeni şeyler öğrenir. Çocuklar arkadaşlarıyla oynarken, gençler akranlarıyla oluşturdukları gruplar içinde birbirleriyle etkileşirken yardımlaşmayı, dayanışmayı, iş birliğini, kurallara uymayı, grubun değerlerini benimsemeyi öğrenirler ve toplumsallaşırlar. Bu tür öğrenmeler ailede, sokakta, işyerinde, televizyon önünde, okulda kısacası yaşamın içinde kendiliğinden meydana gelir.¹⁴

¹³ A.g.k., s.17.

¹⁴ NURETTİN FİDAN, MÜNİRE ERDEN, **Eğitim Bilimine Giriş**, Kadioğlu Matbaası, Ankara, 1986, s.8.

Birey gözlemle öğrendiği, kendisinden sonra gelen kuşaklara öğrettiği, aktardığı davranışları, değerleri, alışkanlıkları vb. kısacası uygarlığını, kültürünü sürekli aktararak canlı tutar.

Bireyin toplumsallaşması görevini yerine getiren bir diğer olguda bir başka dolaylı eğitim yolu olan “kültürleme” sürecidir.

1.1.5.Kültürleme Süreci

İnsanoğlunun kendisini, kültürünü yaratması, yaşatması ve yeni kuşaklara aktarması eğitim süreci ile gerçekleşir. En geniş anlamıyla eğitim toplumdaki “kültürleme” sürecinin bir parçasıdır. Toplumlar kendilerine uygun insanı, kendilerine özgü eğitim süreci ve sahip oldukları kültür içeriği (yani öğrettikleri) ile yetiştirirler.

Kültür süreçleri arasında en önemlisi ve evrenseli sayılan kültürleme (enculturation) kişinin doğumdan ölümüne kadar toplumunun kültürünü öğrenmesi ve toplum beklentileri doğrultusunda davranmasıdır.

Kültürleme, en geniş anlamda (toplumsal boyutlu) eğitimidir. Sosyal bilimcilerle hekimlerin “toplumsallaştırma” (sosyalleştirme) adını verdikleri eğitim olgusu “kültürleme”dir. Şu önemli ayrımla ki, toplumsallaştırma yoluyla eğitimin belli yaşlarda başlayıp belli yaşlarda sona erdiği varsayılır. Oysa kültürlemenin yaş sınırı yoktur.¹⁵

Eğitim antropolojisi açısından bakıldığında insanların toplum yaşamından edindikleri kültürel içerik, içiçe geçmiş birbiriyle binişiklik gösteren dört büyük süreçte toplanmaktadır.¹⁶

- 1- Kültürleşme
- 2- Kültürlenme
- 3- Kültür Değişmesi
- 4- Kültürleme Süreci.

¹⁵ BOZKURT GÜVENÇ, *İnsan ve Kültür*, 5.Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1992, s.286.

¹⁶ Bu bölüm bundan sonraki dipnota kadar GÜVENÇ'ten alınmıştır.

1.1.5.1.Kültürleşme süreci

Aynı ölçüde ya da ayrı toplumlarda, birbirinden az çok farklı görünen değişik kültürlerle yetişmiş, eğitilmiş birey ve grupların birbiriyle kültürel etkileşime girmesi, belli bir kültür alışverişi sonunda, karşılıklı olarak birbirinden etkilenip değişikliğe uğrayıp, çoğu zaman, üçüncü ve yepyeni bir kültür bileşiminin ortaya çıkmasına “kültürleşme” denir. Kültürleşme yoluyla öğrenme, okul çağındaki çocuklar ile ergenler üzerinde daha etkili olabilir.

Tanımlı gereği kültürleşme daha çok okul çağını geride bırakmış büyükler (yetişkinler) için sözkonusu olmaktadır.

1.1.5.2.Kültürlenme süreci

Bireyler, gruplar ve toplumlar, kültürleme ile kültürleşme süreçleri arasındaki çelişkiyi, çatışmayı “kültürlenme” adı verilen üçüncü bir süreçle karşılayıp dengelemeye çalışır. Kültürlenme kültürleme ve kültürleşme süreçleriyle yetişmiş ya da yetişen birey, grup ve toplulukların, birbirleriyle etkileşim süreci içinde yeni kültür bileşimleri araması, kendi geleneksel kültürlerine özgün katkılarda bulunması, toplumda oluşan gizil güçlerin günlük yaşama girmesi sürecidir.

1.1.5.3.Kültür değişmesi

Kültürde değişir, ancak değişme hızı zaman-mekâna ya da toplumun özelliklerine bağlıdır. Yukarıda sayılan kültürel süreçlerin genel bileşkesi, belli zaman aralıklarında yapılan durum saptaması ya da değerlendirmesi, “Kültür Değişimi” olarak adlandırılmaktadır.

1.1.5.4.Kültürleme süreci

Kültürleme sosyologların ve sosyal bilimcilerin kullandığı sosyalizasyon (toplumsallaştırma) dan daha geniş kapsamlıdır. Sosyalizasyon yalnızca topluma uyum sağlayan bir süreç olduğu halde kültürleme öteki tüm koşullandırmaları da içine almaktadır. Öte

yandan, kültürlenme eğitim kavramından da daha geniş kapsamlıdır.

Eğitim, kültürlenmenin bilinçli, erekli veya istendik şartlamalarını içermektedir. Kültürlenme bilinçli ya da bilinç dışı, yaygın kendiliğinden, rastgele, bireysel öğrenmeleri ve şartlanmaları kapsar.

Görüldüğü gibi yukarıda sayılan planlı ve plansız öğrenmeleri kapsadığından formal olmayan eğitim ve formal eğitim süreçleri her ikisini de kapsayan kültürlenme sürecinin birer alt sürecidirler.

1.1.6. Formal Eğitim (Kurumsal / Planlı)

Eğitim denilince ilk akla gelen okullarda gerçekleştirilen planlı eğitimdir. Formal eğitim amaçlıdır; önceden hazırlanmış bir program çerçevesinde planlı olarak bilenlerin bilmeyenlere belli şeyleri öğrettiği öğretme-öğrenme ortamlarıdır. Süreçte yönetim öğretmene aittir. Öğretmen süreci planlar, uygular, izler ve değerlendirir. Tüm bu süreç özel bir çevrede kontrol altında gerçekleşir. Bu yüzden formal eğitim okullarda gerçekleştirilir.

Formal eğitim, örgün ve yaygın eğitim olmak üzere ikiye ayrılır. Örgün eğitim anaokulu, ilkokul, ortaokul, lise, meslek liseleri ve üniversiteleri içine alır. Tüm bu kurumlar örgütlenmiş eğitim kurumlarıdır.

Yaygın eğitim ise okuldaki eğitimi tamamlamak üzere gerçekleştirilen planlı eğitimlerdir. Hizmetiçi eğitim kursları, halk eğitim kursları bu tür amaçlı ve planlı eğitimlerdir. Bu eğitimin okulda gerçekleşen eğitimden farkı kısa süreli olması, ihtiyaç duyulunca belli konularda, herhangi bir yaş sınırlaması olmadan yapılmasıdır.

Örgün ve yaygın eğitim süreçleri olarak aynı özellikleri taşırlar. Her iki eğitim kurumunda da eğitim amaçları, programları ve değerlendirme yöntemleri kurumların yapısına ve işleyişine özgüdür.

1.1.7.Eğitim Süreci

Eğitim sürecini birbirini izleyen ve birbiri üzerine biriken öğrenme ve öğretme olayları oluşturur.

Bütün örgün eğitim kurumlarında eğitim sürecinin üç temel ögesi vardır. Bunlar:¹⁷

- 1- Amaç
- 2- Öğretme-öğrenme etkinlikleri
- 3- Değerlendirme

Bu üç aşama bütün kültürlerde aynıdır. Yalnızca amaçların içeriği ve öğretme yöntemleri kültüre ait özellikler taşır.

1.1.7.1.Amaç

Eğitim amaçları eğitim programı (süreci) sonunda öğrencide oluşması istenen davranışları ifade eder. Davranışlardaki değişiklik doğal olarak kişilikte de bazı farklılaşmalara yol açar. Eğitim amaçları kimin eğitileceğini, hangi davranışı kazanması gerektiğini, hangi öğrenme ortamlarında bu yaşantıyı gerçekleştireceğini ve beklenen davranışın düzeyini açıkça ifade eder. Amaçlar gerçekleştiginde toplumun isteği doğrultuda insan tipi yetişmiş olur. Kişilikde değişme yoksa eğitim gelişmemiştir.

1.1.7.2.Öğretme ve öğrenme etkinlikleri

Eğitim, öğretme ve öğrenme etkinliklerinin birleşimidir. Birisi olmadan diğeri zaten olamaz. Eğitim amaçları öğrenme yoluyla gerçekleşir. Öğrenmenin içeriğini ise amaçlar belirler.

a-Öğrenme: Bireyin çevresiyle kurduğu etkileşimler sonucu davranışında deği-

¹⁷ FİDAN - ERDEN, A.g.k.

şiklik meydana gelmesidir. Etkileşim çift yönlü bir ilişkidir. Etkileşimin olabilmesi için uyarıcının bireyi etkilemesi bireyin de bu etkiye tepkide bulunması gerekir. Birey çevresi ile etkileşime beş duyu organı ve zihinsel süreçleri ile girer. Bu etkileşimlerin bazıları bireyde hiçbir iz bırakmaz, fakat bazıları bireyde iz bırakır. Bu kalıcı izlere yaşantı denilir. Bireyin yaşantıları öğrenmeyi oluşturur. Öğrenme bireyin yaşantıları sonucunda kendisinde oluşan izlerin davranış değişikliğine yol açmasıdır.

b-Öğretme: Öğretme, öğrenmeyi sağlama etkinliğidir. Öğretme bilinçli ve amaçlı bir etkinliktir. Öğretme işi bireyde davranış değişikliği oluşturmak için bir kişi ya da grup tarafından düzenlenir. Ayrıca bu düzenleme görsel ve yazılı sembollerle de sağlanabilir. Okullardaki öğretme işini düzenleyen öğretmenlerdir. Toplumsal yaşam içinde ise ailede ebeveynler, akran gruplarından ve okuldan arkadaşlar, kitle iletişim araçları bireyin öğrenmesini sağlayan ortamlardır. Birey etkileşimde bulunduğu bu gruplardan gelen iletiler yoluyla yeni davranışlar kazanır ya da zaten var olanı geliştirir, pekiştirir. Fakat burada şunu belirtmekte yarar var, bu tür çevre ile etkileşimler sonucu oluşan öğrenmelerde istedik davranışların yanı sıra istenmeyen davranışlarda öğrenilmektedir.

1.1.7.3. Değerlendirme

Öğretme-öğrenme süreci sonucunda oluşan davranışın eğitim amaçlarına uygun olması gerekir. Bu nedenle değerlendirme eğitim sürecini tamamlayan bir parçadır. Eğitim süreci değerlendirilmezse kontrol altına alınamaz. Değerlendirme sürecinde kullanılacak ölçütler daha sürecin başında oluşturulan amaçlar ile oluşturulur.

Değerlendirme sonucuna göre hem sürecin çalışması hem de ürünün istenen düzeye ulaşım ulaşamadığı kontrol edilir. Değerlendirmeden elde edilen sonuçlara göre eğitim süreci ya yeniden düzenlenir ya da öğretme-öğrenme sürecinde aksayan yönler düzeltilir.

Sonuçta eğitim etkileşim halinde olan kuvvetlerin ürünüdür. Eğitim, bireyin toplum değerlerine ve yaşama biçimlerine sağlıklı uyum sağlamasına yardım eden bir süreçtir. Değişmeler karşısında ise eğitimin sorumluluğu toplum dinamizmini, toplum kurumlarını

geliştirmek yoluyla yöneltmekle sorumlu, devamlı, bir kuşaktan diğerine devredilen ve bilimsel tutum isteyen bir tür toplum mühendisliği olarak ortaya çıkmaktadır.¹⁸

1.1.8.Eğitimbilimi

Eğitim insanlık tarihi kadar eski bir inceleme alanıdır. Eğitimin bir bilim alanı olarak gelişmesinde düşünür ve bilim adamlarının katkıları olmuştur.

Sokrates, soru sorma yoluyla insanların bilgiyi kendi kendine bulmasını sağlayan yöntemiyle eğitim alanında yüzyıllardan beri yaşamaktadır. Platon ve Aristo'nun zihin, duyu ve beden birliktedir uyumlu olarak geliştirilmesi fikri bugünkü modern eğitimin temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır.¹⁹

Eğitibilim, eğitimin sorunlarına bilimsel çözümler arayan bir bilimdir. Eğitim diğer alanlar gibi, bilimsel yaklaşımlarla incelenecek bir alandır.

Eğitibilim Eğitim Terimleri Sözlüğü'nde şöyle tanımlanıyor: "1-Eğitimin amaçlarını ilkelerini, yöntem ve düzgülerini (normlarını, düsturlarını) inceleyen ve eğitim çalışmalarını kurallara bağlayan bilim; 2-Öğretmenlik sanatı, uygulaması ya da mesleği için gerekli bilgi ve becerileri kazandıran bilim dalı."²⁰

1.1.9.Eğitimbilimin Kullandığı Bilimsel Yöntem ve Teknikler

Eğitimde bilimsel yöntem, durum sapayıcı, durumları olduğu gibi betimleyici ve eğitimle ilgili olgular arası ilişkileri ortaya çıkarıcı amaçlar için kullanılır. Bilimsel çalışmalarla, eğitim durumlarını olduğu gibi görme, belli konularda görüş toplama, eğitim ihtiyaçlarını saptama vb. sonuçlara ulaşılmaya çalışılır.²¹

Eğitimbilimin kullandığı bilimsel yöntem ve teknikler: Doğal gözlem, sistematik

18 VARIŞ, s.29.

19 FİDAN - ERDEN, s.19.

20 OĞUZKAN, s.61.

21 FİDAN - ERDEN, s.28.

gözlem, testler, anket, mülakat, vak'a incelemesi.

Eğitimde bilimsel yöntemlerle bilgi üretilir. Bilimsel yöntem her türlü eğitim problemlerinin çözümünde, eğitim uygulamalarını geliştirme çalışmalarında titizlikle uygulanır. Bu özelliğide eğitimin bir bilim olarak kabul edilmesinde önemli rol oynar. Ayrıca insan davranışı tesadüflere ve kişisel tecrübelerle terk edilmeyecek kadar karmaşık ve önemli bir konudur. İnsan davranışlarını anlamada bilimsel analizler bu yönden de önem kazanmaktadır.²²

1.1.10.Eğitimbilimin Cevap Aradığı Sorular

Eğitimbilim tanımında, eğitimin amaçlarını, ilkelerini yöntem ve düzgülerini incelediği ve eğitim çalışmalarını kurallara bağladığı belirtildi. Bu tanımda eğitimbilimin cevap aradığı sorular da belirtilti.

1- Kim eğitilecek? Eğitim programlarının hazırlanış amaçları insan davranışı değiştirmek olduğu için, eğitilecek kitlenin yaş, cinsiyet, eğitim, sosyoekonomik durum vb. pekçok özelliğinin bilinmesi gerekir. Ancak bu özellikler bilinerek sağlıklı ve planlı eğitim programları hazırlanır.

2- Kim, niçin eğitilecek. Bu soruya bulunan cevap eğitim amaçlarını oluşturur.

3- Kim, nasıl eğitilecek? Eğitilecek kitle eğitim amaçlarına nasıl ulaştırılacak. Beklenen davranış değişikliğinin düzeyi ve türleri eğitim araçları ve yöntemlerle karar verilir.

4- Kim, eğitecek? Eğitilecekleri öğretmen, eğitim uzmanı, yönetmen, eğitim personeli bunlardan hangisinin eğiteceği ve bunlarda aranacak nitelikleri ortaya çıkartır.

5- Eğitimi kim destekleyecek? Eğitime yardım edecek kurumlar, aile, okul, şirketler vb. kurumlar.

Eğitim iletişimi hem okulda hem de toplumsal yaşam (okul dışında) içinde gerçek-

22 A.g.k.

leşebilen bir etkileşim sürecidir. Çalışma konusu doğrultusunda eğitim iletişimi'nin okulda gerçekleşen kısmı incelenecektir. Okulda gerçekleşen amaçlı ve planlı eğitim boyutu araştırma konusu açısından önemlidir ve ilgi alanıdır. Bu amaçla "eğitim iletişimcisi kişilik" sahibi öğrenciler yetiştirmek amacıyla planlı ve programlı bir eğitim süreci uygulayan eğitim iletişimi bölümünün bu amaca yönelik olarak mesleki kimliği öğrencilere kazandırmadaki rolünün boyutları ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

1.2. İLETİŞİM

İletişim sözcüğü, Latince kökenli communication sözcüğünün karşılığıdır. Birbirlerine ortamlarındaki nesnelere, olaylar, olgularla ilgili değişimleri haber veren, bunlara ilişkin bilgilerini birbirine aktaran aynı olgular, nesnelere, sorunlar karşısında benzer yaşam deneyimlerinden kaynaklanan, benzer duygular taşıyıp bunları birbirine ifade eden insanların oluşturduğu topluluk ya da toplum yaşamı içinde gerçekleştirilen tutum, yargı, düşünce, duygu bildirimlerine iletişim denir. Batı dillerindeki communication sözcüğünün, Latince'deki communis sözcüğünden gelişi de bunu göstermektedir.²³

Sözcüğün 14. yüzyıl Fransızca'sında, ticaretin geliştiği dönemde ticaret ve ilişkiler karşılığında kullanılması, belli bir dönemdeki etkinliklerin sözcüklere yükledikleri anlamlar açısından ilginç bir örnektir. Birçok kişiye ya da nesneye ait olan ve ortaklaşa yapılan anlamlarındaki bu kavramdan hareketle iletişim sözcüğünün özünde, yalnız bir ileti alış-verişinden çok toplumsal nitelikli bir etkileşimi, değiş-tokuşu ve paylaşımı içerdiğini söyleyebiliriz.²⁴ //

Türkçe'de uzun yıllar, Fransızca'da ve Fransızca söylenişi ile geçen iletişim (communication) sözcüğü kullanıldı. İletişim sözcüğü dilimizde haberleşme sözcüğü ile aynı anlamda kullanılıyordu. Bugün artık iletişim sözcüğü haberleş-

²³ ÜNSAL OSKAY, *İletişimin ABC'si*, Simavi Yayınları, ABC Dizisi: 9, İstanbul, 1992, s.15.

²⁴ MERİH ZILLIOĞLU, *İletişime Giriş*, Cem Yayınevi, İstanbul: 1992, s.2.

meyi de içeren daha geniş kapsamlı bir ileti alışverişi anlayışını yansıtmaktadır.²⁵

Benzeşenlerin oluşturduğu ortaklık ya da topluluk anlamına gelen bir sözcükten kaynaklanıyor communication ya da iletişim kavramı.²⁶

Toplumsal bilimlerdeki akademik çalışmalardaki terim tanımlamalarının pek çok sayıda yapıldığı görülmektedir. İletişim biliminde de iletişimin birçok tanımlaması yapılmıştır. Bu tanımlamalar gruplanacak olursa 15 ayrı tarz tanımlama olduğu saptanır. Tanımlar, iletişim sürecinin ayrı ayrı öğlerini vurgulamaktadır.²⁷

1.2.1.Simge, Konuşma Dili

Gönderen ile alıcı arasında mesaj aktarımı aracılığıyla sağlanan iletişim olayında mesajı meydana getiren simge, işaret ya da konuşma dilini önemseyen tanımlar.

1.2.2.Anlama, Mesajın Alınması

Gönderilen tarafından aktarılan mesajın, mesajın hedefi olan alıcı tarafından anlaşılması ile tamamlanan iletişim sürecinde alıcılar, izleyiciler ya da okuyucuların mesajı alma ve algılama işlevlerini ön plana çıkaran tanımlar.

1.2.3.Karşılıklı Etkileşim, İlişki

Mesaj alışverişinde gönderen ile alıcı arasında karşılıklı bir etkileşim olayının gerçekleşmesi gerektiğini, bu etkileşim gerçekleştirilemediği sürece iletişim olgusunun noksan kalacağını belirten tanımlar.

1.2.4.Belirsizliğin Aza İndirgenmesi

İnsanların birbirleriyle uyum sağlamak üzere enformasyon arama gereksinimi

²⁵ A.g.k.

²⁶ OSKAY, s.15.

²⁷ KONCA YUMLU, *Kitle İletişim Kavram ve Araştırmaları*, İzmir, 1994, s.8.

içinde olduklarını savunan, iletişim yoluyla kişiler, gruplar, toplumlar arasında esasta varolan belirsizliğin giderilebilmesinin mümkün olduğunu vurgulayan tanımlar.

1.2.5.Süreç

İletişim olgusunun bir süreç olduğunu, bu sürecin statik bir yapıya sahip olmak yerine aksine dinamik yapıya sahip bir süreç olduğunu altını çizerek savunan tanımlar.

1.2.6.Aktarım, Değişim

Gönderen ile alan arasında iki yönlü gerçekleşen aktarımın sağlanabilmesi için, gönderene ait zamansal ve mekansal evren ile alıcıya ait zamansal ve mekansal evrenin kesinlikle bir şekilde çakışması gerektiği üzerinde duran tanımlar.

1.2.7.Bağlama, Birleştirme

Gerek bireyleri veya grupları ve gerekse de toplumları iletişim yoluyla birbirine bağlamayı amaçlayan, bir anlamda iletişime köprü vazifesi gördüren tanımlar.

1.2.8.Ortaklık

İletişim yoluyla bireyler, gruplar, toplumlar arasında birlikteliğin sağlanmasını, toplumsallaşma olgusunun gerçekleştirilmesini yani kısa ve kesin bir ifade ile “ortak paylaşımı” vurgulayan tanımlar.

1.2.9.Kanal

İletişim sürecinde mesaj aktarımını sağlayan kitle iletişim aracının önemini, gerek teknolojik gerekse de oluşturulan simge sistemi açısından inceleyen tanımlar.

1.2.10.Bellek, Depolama

İletişim ile birlikte aktarımı sağlanan haber, bilgi, düşünce, fikir ve tüm iletilerin giderek artan bir şekilde depolanması ve depolanmış bu bilgilerin kullanılmasının sağlanarak tekrardan yeni bir iletişim süreci kurulması çerçevesinde ele alınan tanımlar.

1.2.11.Ayırıcı Tepki

Kitle iletişiminde mesajı alan izleyici, okuyucu ya da dinleyicinin mesaja yönelttiği seçici ilgisi ve buna bağlı olarak yorumlaması süreci üzerinde duran tanımlar.

1.2.12.Uyarıcı

Kitle iletişim sürecinde gönderilen mesajın alıcı açısından uyarıcı bir işlev içerdiğini, mesajın uyarıcı işlevini gerçekleştirmesi halinde alıcılara mesaja tepki oluşunun ortaya çıkması gerektiğini vurgulayan tanımlar.

1.2.13.Amaç

İletişimin mesajı gönderen kaynağın gerçekleştirmek istediği amaç doğrultusunda ve bu amaca ulaşabilmek için gerekli faaliyetleri güdüleyen bir süreç olduğunu savunan tanımlar.

1.2.14.Zaman ve Durum

İletişim olayının cereyan ettiği zaman ve bu zaman içinde iletişim olayını bir bütün olarak etkileyen bütün durumlara (iletişimi etkileyebilecek tüm faktörler) önem veren tanımlar.

1.2.15.Güç

Kitle iletişim araçlarının insanları yönlendirmede önemli bir etki unsuru olduğunu, bu nedenle iletişimin bir güç simgesi olarak önemini vurgulayan tanımlar.

İletişim bilginin, fikirlerin, duyguların, becerilerin, vb.nin simgeler kullanılarak iletilmesidir.²⁸

İletişim (haberleşme) bireyler, kümeler, toplumlar arasında söz, yazı, görüntü, el-kol-baş hareketleri vb. simgeler aracılığıyla düşünce, dilek ve duyguların karşılıklı

²⁸ EROL MUTLU, *İletişim Sözlüğü*, Ark Yayınevi, 1994, s.98.

iletilmesini sağlayan bir etkileşim sürecidir.²⁹

Bir yerden, bir kişiden, bir makineden, bir başkasına, herhangi bir ortamdan yararlanarak bilgi gönderme işlemidir.³⁰

En geniş anlamda iletişim; herhangi bir bilgi (information) paylaşma eylemidir.³¹

İletişim, iki birey arasında, bir göstergeler dizgesi aracılığıyla sağlanan (simge, mitos, jest, mimik vs.) her tür duygu, düşünce, bilgi ve anlam iletimidir.³²

İletişim anlaşılabilir mesajların alınması ve yollanması sanatıdır.³³

İletişim kimisine göre “bilgilerin aktarılması” kimine göre ise “canlı varlıklar arasında anlam aktarımı” anlamına gelmektedir. Ancak iletişimin klasik fonksiyonu olarak genelde “bilgi aktarımı” tezi yaygındır.³⁴

Geleneksel anlayışta iletişimin fonksiyonu genelde karşılıklı birşeylerin (enformasyon, his, duygu, düşünce vb.) değişimsel olarak görülmektedir. Yani iletişim bir nevi, bireysel olarak yapılan bir “gönderim-alım” olayı olarak değerlendirilmektedir. Aşağıdaki tanım örnekleri de bu hususu açıkça ortaya koymaktadır.³⁵

İletişim katılanların bilgi yaratıp, karşılıklı bir anlamaya ulaşmak amacıyla bu

²⁹ ÖZER OZANKAYA, **Toplumbilim**, Genişletilmiş 7. Basım, Cem Yayınevi, İstanbul, 1994, s.467.

³⁰ AYDIN KÖKSAL, **Bilişim Terimleri Sözlüğü**, T.D.K. Yayınları, Ankara: 1981, s.53.

³¹ ROGER E. WILLIAMS, “Genel İletişim Kavram ve Modelleri”, Çev.: AKIN ERGÜDEN, **Kurgu, T.Ö.E.F. Dergisi**, Sayı: 2, E.İ.T.İ.A. Yayınları No: 217/141, Eskişehir, 1979, s.284.

³² ERTUĞRUL ÖZKÖK, **Sanat, İletişim ve İktidar**, Tan Kitap Yayınları, Düşünce Dizisi, Ankara, 1982, s.13.

³³ JOHN W. WILLIAMS - S. A. EGGLEND, **Örgütlerde İletişim**, Çev.: BÜYÜKERŞEN ve Arkadaşları, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 628, Eskişehir, 1991, s.4.

³⁴ ORHAN GÖKÇE, **İletişim Bilimine Giriş**, Turhan Kitabevi, Ankara, 1993, s.25.

³⁵ A.g.k.

bilgiyi birbirleriyle paylaştıkları bir süreçtir.³⁶

İletişim bireyler arasında anlamları ortak kılma sürecidir.

İletişim, insanlarla insanların, insanlarla makinelerin, makinelerle makinelerin arasındaki tüm ilişkileri ve karşılıklı etkileşimleri ve bu süreçlerdeki denge kontrol ve yönetim sistemlerinin tasviridir.³⁷

İletişim bir tarafın; öteki tarafın davranışını istenen yönde etkileme veya değiştirme sürecidir. İletişim iletiler yoluyla olan toplumsal ilişkilerdir.³⁸

İletişim mesajlar aracılığıyla gerçekleştirilen toplumsal etkileşimdir.³⁹

İletişim sayesinde dünyayı anlamlı kıldığımız ve bu anlamı başkalarıyla paylaştığımız insani bir süreçtir.⁴⁰

İletişim insanların kollektif olarak toplumsal gerçekliği yaratıp düzenledikleri süreçtir.⁴¹

İletişim insan etkinliklerinin tamamlayıcı bir parçasıdır: Nerede bir insan etkinliği varsa, orada iletişim vardır.⁴²

İletişime ilişkin tüm bu ve benzeri tanımlar, tanımlı yapanların yaklaşımlarına göre değişiklik göstermektedir. Ama bu yaklaşımlar içinde en azından iki düşünce çizgisini saptamak olanaklıdır.

³⁶ MUTLU, s.98.

³⁷ GÖKHAN EVLİYAĞLU, *İletişim Psikolojisi*, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Ankara, 1987, s.133.

³⁸ İRFAN ERDOĞAN - KORKMAZ ALEMDAR, *İletişim ve Toplum*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990, s.51.

³⁹ MUTLU, Aynı, s.98.

⁴⁰ A.g.k.

⁴¹ A.g.k.

⁴² ERDOĞAN-ALEMDAR, s.170.

İlk çizgi iletişim sürecinin iletim yönünü öne çıkarmaktadır. Bu Gönderici-Mesaj-Kanal-Alıcı çizgisel modeliyle karakterize olan bir yaklaşımdır. Bu tür modeller bir fikrin, duygunun, tutumun vb. birinden bir başkasına nasıl aktarıldığını ortaya koymaktadır.

Lasswell, bir iletişim eyleminin belirlenmesi için şu soruların sorulmasını öneriyor: kim - ne dedi - hangi kanalla - kime - ne etkiyle dedi. Formül iletişim eyleminin karmaşık yapısını tam anlamıyla yansıtamamaktadır çok da açık olmasına karşın.⁴³

Diğer yaklaşım ise karşılıklılık ve ortak algılama, paylaşma gibi unsurların altını çizmektedir. İletişim kavramının tarihine bakıldığında, iletilsel/mekanik çizgisel tür iletişim tanımından karşılıklılık/ortak algılamalar türündeki iletişim tanımına doğru bir eğilim vardır.

1.2.16.Kaynak

Kaynak, iletişim sürecini başlatan, iletiyi gönderendir. Haber ya da bilgi (mesaj) içeren işaretleri, alıcı durumunda olana göndereni temsil eden kavramdır. Kaynak bilgi yayan, kendisinden bilgi edinilen herhangi bir şey, bir olay ya da insan iletişiminde insan veya insanlar topluluğudur. Kaynak, haber veren, iletiyi gönderendir. Kaynak, bir kurum ya da örgütte olabilir. Hangi iletişim süreci ele alınırsa alınsın mutlaka bir kaynak söz konusudur.

İletişim süreci, yapısı gereği, önce kişi ya da kişilerin duygu, düşünce, kanı, bilgi ve gereksinmelerini iletmek isteyen bir kaynağı gerektirir ve onunla başlar. Kaynak ilişkilirmede paylaşım konusu etmek istediği bilgiyi, duyguyu, kanıyı alıp iletebilecek bir biçime getirmektedir. Kaynak karşı tarafı (alıcıyı) etkilemek amacıyla söylemek istediğini kodlar. Yüzyüze iletişimde en önemli araç dil, kitle iletişimde araç olmaktadır. İletiler bir kez kodlanıp hedefe gönderildiğinde, kaynağın elinden kurtulmakta ve iletinin yapacağı şeyleri önleyip, değiştirmek kaynağın gücü dışında kalmaktadır.

⁴³ ÖZKÖK, s.27.

Bu anlamda iletilerin olması gerektiği gibi kodlanıp sürece sokulması gerekmektedir.

1.2.17. İleti ✕

Kaynaktan alıcıya gönderilen uyarı ya da iletilen bir düşüncedir. Yazı yazarken yazı, resim yaparken resim, bir harekette bulunduğumuzda el, kol ve yüz anlatımı, iletidir. İletinin kendisi karmaşık uyarılar toplamından başka birşey değildir. Kendi içinde hiçbir anlam taşımayan kağıt üzerindeki şekiller ve havadaki ses dalgaları yalnız insanlar için bir alıcı tarafından kod açma işlemi sonunda anlam kazanırlar. /

Bir kaynaktan çıkan bir enerji, bir ışınım, bir koku, bir durum, bir hareket, düşünce, duygu ileti anlamındadır. İki insan arasında ileti genellikle sözel olarak kodlanır. İleti kaynağın söylemek istediğinin kodlanmış halidir. İletinin içeriğine kaynağın kendisi karar verir ve amacına göre düzenler.

İleti ögesi iki bölümde incelenebilir. Bunlar iletinin dili ve iletinin içeriğidir. İletinin dili dendiğinde, iletinin ulaştırılmasında yararlanılan herhangi bir kod olarak kullanılmaktadır. Bu durumda ileti dili ulusal dil olabileceği gibi, müzik, sanat ve hareketler (jest-mimikler) gibi konuşulan dil dışında da bazı kodlar olabilir. /

İletinin dili konusunda en önemli nokta, etkin ve sağlıklı anlamda bir iletişimin gerçekleşmesi için, ileti dili kaynak ve alıcı açısından net ve anlaşılır bir yapı taşımalıdır. Çünkü ileti kodlanıp alıcıya gönderildiğinde artık kaynaktan çıkmış olmaktadır. Bu ondan sonra kaynak iletiye hiçbir şekilde etki edemez.

İletinin içeriği konusunda ise iki önemli nokta bulunmaktadır. İlki, iletişimde işlenecek düşünce, duygu ve bilgilerin seçilmesi konusudur. İkincisi ise, bunların nasıl işleneceği yani işleme yöntemidir.

Gerçek anlamda, önce kodlanacak ileti seçilmelidir. Sonra iletiler, alıcının nitelik-

lerine bağılı olarak anlaşılır hale getirilmelidir. Bu işlemde alıcının üyesi olduğu grubun yapısı, toplumsal-ekonomik durumu, eğitim düzeyi, kültürel normlar karşısındaki durumu ve diğer özelliklerinin iyi bilinmesi, alıcının iletiyi anlaması için gereklidir. Eğer kaynak düşündüklerini ifade edemiyorsa alıcı kaynağın iletisini eksik alacak ve iletişim istenilen düzeyde gerçekleşemeyecektir. /

1.2.18.Kodlama-Kodaçma

Kodlama bir düşüncenin ilettime hazır bir ileti biçimine sokulmasıdır. Kodlama kaynak tarafından yapılır. Her iki ögenin birlikte işlemesi halinde yüzyüze iletişimde ayrıca kodlayıcı ögesine gereksinim duyulmaz. İletilerin iletişim araçları ile gönderilmesi durumunda kodlanması gerekir. Kodlama sinyaller veya semboller yardımıyla yapılır. Kodlamada her simge veya sinyal farklı bir bilgiyi ifade eder.

İletinin kodlanması çok kısa, çarpıcı, dikkat çekici, kolay akılda kalıcı olmalıdır. Günümüzde insanlar hızlı yaşamakta yakın ya da uzak yerlerde olup bitenler hakkında yüzlerce ileti ile karşılaşmakta, bunlar hakkında konuşulan değışik ortamlara girip çıkmaktadırlar.

Kısa, çarpıcı, dikkat çekici, akılda kalıcı kodlanmayan iletiler hedef ya da alıcı ortamına kadar ulaşsa bile, alıcı tarafından algılanamaz ve bir gürültü ögesi olarak kalır.

Bir kaynağın bir iletiyi kodlaması, aynı zamanda onun toplumsal birikimlerini de kapsayan deneyimleri ve yaşantılarının bir yansımasıdır.

1.2.19.Oluk (Kanal)

Bir iletinin kaynaktan alıcı hedefe iletilmesini sağlayan araçtır. Elektro manyetik dalga, titreşimler yapan hava, kablo, mesajlar her türlü canlının özelliğine göre değışik nitelikte ileten ve onların duyu organlarını etkileyen araçlar birer haberleşme, iletişim kanalıdırlar.

1.2.20. Alıcı (Hedef)

Kaynağın gönderdiği iletiye hedef olan kesimdir. Alıcı, iletişim sürecinin en önemli ögesi olmasına karşın, genellikle günlük yaşamda bu ögeye fazla önem verilmez. Çoğu kez anlatılmak istenen konuyu ayrıntılı olarak açıklamaya o denli önem verilir ki (iletiye yönelik iletişim) iletenin alıcının anlayabileceği biçimde kodlanması gerektiği gözden kaçırılır. Kaynak, iletiyi hazırlarken alıcının yetenek ve özelliklerini gözönünde bulundurmalı.

Alıcı kendisine ulaşan enformasyonun cevabını, karşı-mesaj halinde geriye ya da başkalarına yansıttığı zaman, tepkisini ortaya koyarken kendisi kaynak durumuna dönüşür.

Alıcı bir kitabın veya gazetenin okuyucusu, radyo dinleyicisi, televizyon seyircisi veya anfiide ders dinleyicileri olabilir. Görüldüğü gibi, hedef kavramında kaynağı şahsen tanıyanlar veya tanımayanlar arasında bir ayırım yapılmamaktadır.

Belirtilen ilkeler ışığında şu yargıya varılabilir: Bir ileti alıcı hedefe yönelik olduğu ölçüde etkinlik kazanır. İletişim çabalarını yönlendiren en önemli ilke iletişimde bulunurken sürekli olarak alıcı-hedefin gözönünde tutulmasıdır.

Etkin ve istenen anlamda bir iletişimin gerçekleşebilmesi için alıcının nitelikleri, yani bağıntı çerçevesinin bilinmesi önem taşır. Alıcının toplum içindeki yeri, düşünceleri, inanç ve tutumları, sosyo-ekonomik düzey bilgilerinin sağlanması bu anlamda gerekmektedir. Aslında, anılan bu ve benzeri birtakım bilgiler, iletinin alıcı tarafından anlaşılabilir olmasının yanısıra, iletiye uygun, iletişim oluklarının belirlenmesinde de önemli rol oynamaktadır. Alıcı konusunda diğer önemli nokta da, alıcının çeşitli iletişim araçlarına karşı duyarlılığının ve iletişim içinde ne derece deneyimli olduğunun bilinmesi de ayrı bir önem taşır.

1.2.21.İletişimin Etkileri

Bir anlamda iletişimin sonucu ve amacıdır. Alıcının davranışlarında kodaçma sonucu olarak ortaya çıkan değişimlerdir. Alıcının davranışlarında değişme oluşturmak iletişimin temel amacıdır. Etkin iletişim, alıcıda ortaya çıkması kaynak tarafından amaçlanan davranışın iletişim sonucunda alıcıda görülmesidir.

Üç ana iletişim etkisi vardır:⁴⁴

1-Alıcının bilgi düzeyinde ortaya çıkan değişme.

2-Alıcının tutumunda görülen değişme.

3-Alıcının açık davranışında ortaya çıkan değişme.

Her zaman olmasa bile çoğu kez bu üç değişme ardarda görülür. Yani, bilgide değişme tavır takınmadan önce, tavır takınma ise davranış değişikliğinden önce gelir.

Alıcı davranışlarındaki değişmeler (iletişim etkinliği), iletişime bir süreç olarak bakma açısından çok önem kazanır. Eğer iletişim basit biçimde kaynaktan alıcıya tek yönlü iletişim olsaydı, iletişim etkinliği, yalnızca iletiyi kusursuzlaştırma ve ustalıkla düzenleme işi olurdu. Bu durumda kaynak iletiye yönelik kaynak olurdu.

Aslında bu durum bir ölçüde kitle iletişimi için geçerlidir. Çünkü, kaynak iletişimin gerçekleşip-gerçekleşmediği ve ne tür etkilerin olduğunu bilemez. Oysa, yüzyüze iletişim de anında alınan tepkiler iletişimin etkileri konusunda kaynağa ipuçları verici nitelik taşır.

İletişimin etkinliğini sağlamak için bazı öğelerin varlığı gerekir. İlki, iletilerin gücünü ve etkisini artırmak için çoklu oluk kullanmak, başka deyişli gerektiğinde alıcının birden çok duygusuna seslenmektir. Ayrıca iletişimin etkilerini de görmek önemlidir. Bunun dışında alıcının bağıntı çerçevelerinin iyi bilinmesi ile kaynakla alıcının bağıntı çerçevelerinin kesişme alanının büyüklüğü iletişimin etkilerini arttırmada önemlidir.

⁴⁴ WILLIAMS, s.286.

1.2.22.Yansıma

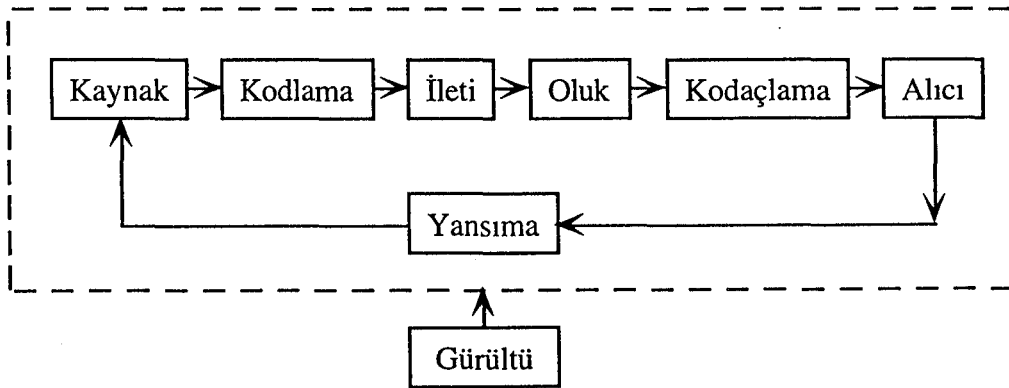
Alıcının kaynağın iletisine verdiği yanıttır. Kaynak, bu yanıtı alıp iletilerini bu yanıtta göre değiştirmek amacıyla kullanabilir. Yansıma; kaynağa iletişimin etkin olup olmadığı konusunda ipucu veren bir ileti biçimidir. Yansıma adı verilen iletiler sözlü-yazılı anlatım ve sözlü-yazılı anlatım dışı biçimlerde ortaya çıkar. Kaynak, bir iletiyi kodlamaya başlar başlamaz alıcı sözlü yanıt vermeden önce yüz ve beden anlatımlarıyla yanıt gönderebilir. İki tür yansıma vardır: Olumlu yansıma, olumsuz yansıma. Olumlu yansıma kaynağın amaçlamış olduğu etkiye ulaştığını kaynağa bildirir. Öte yandan olumsuz yansıma kaynağa, alıcı üzerinde amaçlanan etkinin elde edilmediğini söyler.

1.2.23.Gürültü

Gürültü, iletişime yapılan müdahalelerdir. İletişimin sağlığını veya kesinliğini azaltan herhangi bir Őeydir. İletişim sürecinin herhangi bir noktasında oluşabilir. Olukta da iletinin düzenli bir biçimde aksamasını önleyen statik ve diğer türden gürültü bulunabilir. Kısaca gürültü öğesi iletişim sürecinin hemen her yerinde ortaya çıkabilir.

İletişim sürecine dıştan gelen “gürültü”ler sözkonusu olabileceği ile kodaçımı yapılmayan iletleri de “gürültü” olarak nitelendirebiliriz.

Buraya kadar açıklanmaya çalışılan iletişim öğelerini kapsayan bir iletişim modeli Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1. İletişim Sürecini Oluşturan Temel Öğeler.

1.3.KİŞİLİK

Kişilik, günlük konuşmalarda ve her zaman kullanılan bir kelimedir. Buna karşın kişilik nedir? sorusu sorulduğunda çok da açıklayıcı cevaplar alınamayan çok bilinen, net bir tanımı yapılamayan bir kavramdır.

Kişilik, insan yaşamında tartışılan bir kelimedir. Sayısız etkenlerden oluşması, değişik katmanlarının bulunduğu bir yapı taşıması kişiliği tanımlamayı ve ölçmeyi güçleştirmektedir.

Kişilik bir insanı başkalarından ayıran bilişsel, duygusal ve davranışsal özelliklerinin tümüdür. İngilizce’de ki “personality” Latince kökenli bir kelime olup tiyatro oyuncularının yüzlerine taktıkları maske (persona) sözcüğünden gelmektedir.⁴⁵

Hangi açıdan ele alınırsa alınsın kişilik kavramının doğası, insana dayanmaktadır. İnsan hem neden hem sonuçtur. Eğitim iletişimi ve kişilik arasında neden-sonuç bağıntısı bulunan insanın tanımlanması temel yapısal öğelerinin üzerinde durulması gerekmektedir.

“Kendini tanı” özdeyişi, Sokrates’ten bu yana Batı düşüncesinde erdem ve bilgeliğin formülü olagelmıştır. Budizm, Zen, Tao gibi Uzak-Doğu, Tasavvuf gibi Yakın-Doğu felsefelerinde de insanın iyi ve kötü yanlarının bilincine varması, onu üstünlüğe ve tanrısallığa götüren, yücelten bir kazanımdır. İnsan, kendisini tanımakla yalnız özünü değil, insanlığın tümünü, yaşamın tümünü daha iyi anlayabilecek, mutluluğun anahtarlarını eline geçirebilecektir.⁴⁶

Bu çalışmada insan şu şekilde tanımlanabilir “ruh ve beden yapısıyla değerlendirilen, duygu, düşünce ve ve yetenek içeren davranışları olan canlı bir varlıktır.”⁴⁷ Bu

⁴⁵ ADNAN ERKUŞ, *Psikolojik Terimler Sözlüğü*, Doruk Yayınları, Ankara, 1994 s.144.

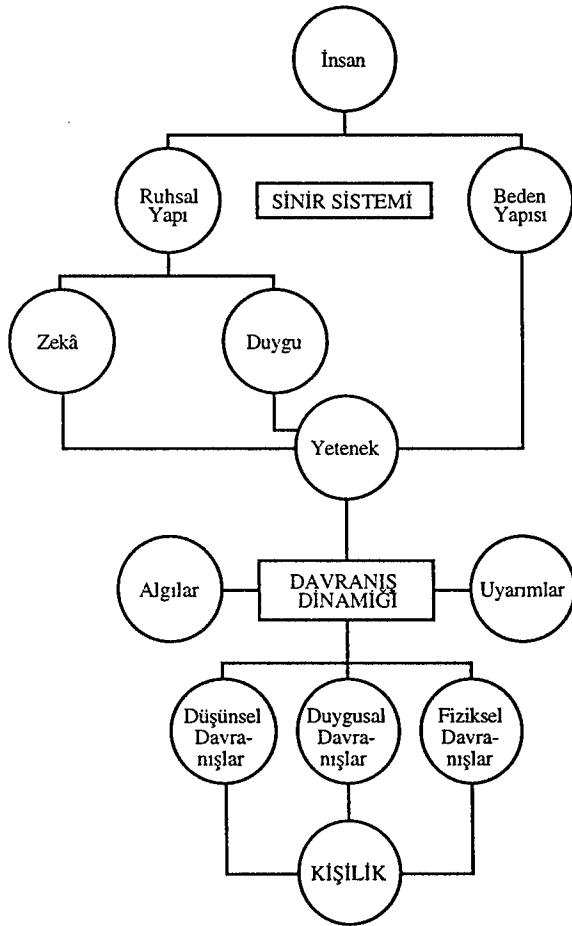
⁴⁶ BARLAS TOLAN-GALİP İSEN - VEYSEL BATMAZ, *Sosyal Psikoloji*, Adım Yayıncılık, Ankara, 1991, s. 108.

⁴⁷ İNAL CEM AŞKUN, *İşgören*, E.İ.T.İ.A. Yayınları No: 207, Eskişehir, 1978, s.263.

tanımın açıklamasını başka deyişle insanın yapı çözümlemesi Şekil 2'deki çizimle gösterilmektedir.⁴⁸

Şekilde görüldüğü gibi, insanın yapısal öğeleri ruh ve beden olmak üzere değişik özellikler göstermektedir. Bu öğeler, “soyut” ve “somut” özelliklerine göre belli bir süreci ve sonuçlarını farklı boyutlara götürmektedir.

İnsanın öz değer kaynağı, onun “kişiliğinde” toplanmaktadır. Kişilik insandaki soyut ve somut tüm değerlerin toplandığı bir merkez özelliği göstermektedir.⁴⁹ Bu durumda insanın kişilik olabilmesi için önce insanlığının (kendinin) bilincine varması gerekir.

Şekil 2. İnsanın Temel Yapısı.

48 A.g.k.

49 A.g.k.

Kişilik kalıtımsal öğeler taşımaktadır. Oysa insan, soyut bir varlık olmayıp, toplumsal ilişkilerinin toplamı olarak düşünüldüğünde çevresel etkileride kapsamaktadır. Bu durumda kişilik, onu oluşturan toplumsal siyasal ve ekonomik koşulların tümü içinde ele alınabilir. Başka deyişle insanın yapısal öğeleri ile ölçülerini bilim, din, ahlak kuralları ve geleneklerin ortaya koyduğu değerler sistemi, bir takım değerlerin oluşmasını sağlamaktadır. Bu değerler toplumdan topluma, çeşitli yörelere hatta tek tek insanlara göre de çok değişik ve çelişik durumlar göstermektedir. Toplumun en küçük toplumsal birimi olan aileden en büyük toplumsal kurumlar, bu değerlerin sonuçlarıdır.

İnsana dünya yaşantısında içinde görgü-algı düzeneği de olmak üzere en fazla etkileyen, onun ruhsal ve fiziksel yeteneklerine yeni biçimler veren eğitim; biçimlerin verilmesinde kullanılan en önemli etken iletişim; kişilik bilgilerinin kazandırılmasını sağlayan eğitim iletişimidir.

1.3.1. Kişilik Tanımları

İnsan, tanınması kolay bir canlı değildir. Tek-biçimliliğin (uniformity) en ağır baskılarla aşılarmaya çalışıldığı toplumsal düzenler ve örgütlenmelerde bile, insandan insana bir takım düşünce, davranış ve yaklaşım farklarının doğması önlenememektedir. Demek ki, insan “bireysel” bir yaratıktır. İnsana bu bireyselliğini kazandıran özellikler “kişilik” denilen, onun kendisi ve çevresiyle, başkalarına benzemeyen “özgün ve özgül” biçimde geliştirdiği ilişkilerin yapısıdır.⁵⁰

Çok genel anlamıyla kişilik, insanın davranışlarını belirleyen ve ona toplumsal kimliğini kazandıran temel ruhsal yapı öğesidir. İnsanın değerleri, alışkanlıkları, algı ve tepkileri, güdüleri, eğilimleri, vb. özellikleri kişilik yapısı içinde yer alıp, buna bağlı toplumsal kimliğe biçim vererek, belli görünümler kazandırır. Bu görünümler ki, çoğu kez kişiler hakkında konuşurken, onların bizleri etkileyen en belirgin yanlarını

⁵⁰ TOLAN, s.108.

“kişilik özelliği” olarak belirtiriz (örneğin sabırlı, kararsız, cimri, kıskanç, cömert, vb).⁵¹

Kişilik;

“Kişinin kendine özgü ve ayırıcı davranışlarının bütünüdür.”⁵²

Bireyin toplumsal çevre içinde karşılaştığı ve aldığı izlenimlerle beliren davranış özelliğidir.⁵³

Bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir.⁵⁴

Bir doğal ve sosyal ortamda yaşayan bireyin doğuştan getirdiği, kalıtsal nitelikte olan psikolojik, biyolojik fizik yapısının gerektirdiği tepki şekillerinin çevre etkilerine göre geliştirilmiş ahenkli ve organik bir bütündür.⁵⁵

Bir insanın bütün ilgilerinin, tutumlarının, yeteneklerinin, konuşma tarzının, dış görünüşünün ve çevresine uyum biçiminin özelliklerini içeren bir terim⁵⁶, insanın davranışlarının tümüdür.⁵⁷

Bireyin çevreye olan kendine özgü uyumunu saptayan oldukça sabit özelliklerini

⁵¹ AŞKUN, s.13.

⁵² ÖZCAN KÖKNEL, **Kaygıdan Mutluluğa Kişilik**, 3. Basım, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1982, s.23.

⁵³ RUŞEN ALAYLIOĞLU - A. FERHAN OĞUZKAN, **Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü**, 2. Basım (gözden geçirilmiş ve genişletilmiş) İnkılap ve Aka Kitabevi, İstanbul, 1976, s. 168.

⁵⁴ DOĞAN CÜCELOĞLU, **İnsan ve Davranışı (Psikolojinin Temel Kavramları)**, 2. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1991, s.404.

⁵⁵ LÜTFİ ÖZTABAĞ, **Psikolojide İlk Adım**, İnkılap ve Aka Basımevi, İstanbul, 1983, s.174.

⁵⁶ FERİHA BAYMUR, **Genel Psikoloji**, 5. Basım. İnkılap ve Aka Basımevi, İstanbul, 1983, s.255.

⁵⁷ ORHAN HANÇERLİOĞLU, **Felsefe Ansiklopedisi, Kavramlar ve Akımlar-Cilt:3**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1977, s. 294.

ve davranış örüntülerini içine alan bir yapı.⁵⁸

Kişinin varlık özelliği. Kişinin kendini bir ben olarak ortaya koymasını sağlayan etkinliklerin bütünü. Kendini özgür etkinlik olarak algılayan bilinçli bireysellik.⁵⁹

Kişilik, bireyleri kendilerine özgü özelliklerinin ve bu özellikler arasındaki ilişkilerin, yani kişinin diğer insanlara ve durumlara uyum gösterme yollarının incelenmesini kapsayan bir kavram.⁶⁰

Yukarıdaki tanımlar incelendiğinde bazı kavramların vurgulandığı görülmektedir.

Kişiliğin kendine özgü oluşu herkesin kişilik özelliklerinin diğerlerinden bir dereceye kadar ayrı olduğu anlatılmak istenir. Bireyi diğerlerinden farklı kılan özellikleri vardır.

Kişilik kavramında tutarlılık özelliği de vardır. Tutarlılık kavramıyla zaman boyutu içinde o kişinin benzer durumlarda davranışının pek değişmediği anlaşılır. Bireyin tipik ve belli durumlarda sık sık gösterdiği davranışları kişiliğinin bir parçasıdır.

Bireyin çevreye uyumu da ortak özelliklerdendir.

Kişiliğin yapılaşmış bir yapı göstermesi kişiliğin çok sayıda birimlerden oluşan bir sistem olduğu ve her birinin birbiriyle bağlantılı olarak bir örüntü geliştirdiği anlaşılır. Bir insan iyi kalpli, yardım sever, sakin, uysal, ailesine bağlı, vazifesine düşkün olarak tanımlandığında bir çelişki görülmez. Kişilik özellikleri birbiriyle uyum içinde tutarlı bir örüntü geliştirmiştir.⁶¹

Kişilik tanımlarında geçen diğer bir özellik de ilişki kuruluş biçimidir. Birey iç ve dış çevresiyle sürekli ilişki halindedir. Başka bir deyişle, birey kendi içindeki duygu ve

⁵⁸ ENVER ÖZKALP, *Psikolojiye Giriş Dersleri*, Eskişehir, 1995, s.109.

⁵⁹ AFŞAR TİMUÇİN, *Felsefe Sözlüğü*, BDS Yayınları, İstanbul, 1994,s.162.

⁶⁰ ALPARSLAN USAL - ZEYNEP ASLAN, *Davranış Bilimleri, Sosyal Psikoloji*, Barış Yayınları, İzmir, 1995, s.71.

⁶¹ CÜCELOĞLU, s.405.

düşüncelerini olduğu kadar, kendi dışında yer alan insan, olay ve nesnelere de algılar. Bireyin kişiliği, iç ve dış çevreyle kurduğu ilişkinin biçimini belirler. İlişki biçimi şeklinde tanımlanan kişilik soyut bir kavram olmaktan çıkıp, bireyin her günlük davranışında gözlenebilen bir kavram olur.⁶²

Kişiliğin oluşumunda insanı oluşturan toplumsal, siyasal ve ekonomik koşulların etkili olduğu bilinmektedir.

Öznel kişilik öğeleri maddi ve manevi ilgiler, gereksinimler ve yeteneklerdir. Maddi (özdeksel) ve manevi (tinsel) faaliyeti sırasında insan, hem kendi koşullarını hem de toplumsal yaşamın koşullarını yaratır. Kişiliğin oluşumunda göz önünde tutulması çok önemli olan nokta, sadece kişiliğin toplumsal ilişkilerin ve eğitimin bir ürünü olduğu değil, aynı zamanda insanın kendisinin de bu ilişkileri ve eğitim biçimlerini oluşturabilen bir güç olduğudur.

Bu durumda kişilik; “İnsanın gerek iç benliği, gerek dış benliğinin, etkileşim çevresinde yer alan, durağan ve devingen bir yapı özelliği taşımaktadır.⁶³ Bunun içindir ki, kişilik insanda çok yönlü ya da katmanlı bir durum göstermekte başka deyişle yukarıda sözü edilen etkileşim çevresindeki öğelere göre, kişilik de çeşitli bölümlere ayrılabilir. Öyle ki bir insanın sırasında meslek ya da iş, örgüt, değişik toplumsal çevre veya konumuna ilişkin kişilikleri inceleme konusu yapılabilmektedir. Çünkü yapılan işin, onu yapan bireyde oluşturduğu veya oluşturması gerektiği kişilik özellikleri bulunmaktadır. Nasıl ki bir tüccar ile din görevlisinde farklı kişilik özellikleri olacağı gibi.

1.3.2. Kişiliğin Karakteristikleri

Yetişkin bir kimsenin halihazırdaki kişiliği, doğal olarak uzun bir gelişmişliğin sonucudur. Bireyin bütün hayat hikayesini, yaşantılarını kapsayan bir gelişim yolunu

⁶² A.g.k.

⁶³ AŞKUN, “Yönetici...”, s.13.

incelemekle onun kişiliği anlaşılır duruma getirilir. Bireyin gelişim çizgisi, onun neden öyle bir kimse olduğunun (aksi, yumuşak huylu, inatçı, asabi, vb...) sonuçlarını ortaya koyar, anlamayı kolaylaştırır.⁶⁴

Kişiliğin gelişmesini etkileyen etmenler.⁶⁵

1.3.2.1.Fizik yapı

Bireyin sahip bulunduğu fizik yapı özellikleri, onun geliştireceği kişiliğini etkiler: Bireyin sağlıklı, güzel, yakışıklı, sevimli, sempatik oluşu ya da sevimsiz antipatik oluşu insanın gözüne batan sakatlığı oluşu... onun geliştireceği kişilik bakımından çok önemli bir değer taşır.

İnsanların aranan ya da ihmal edilen bir tip olmaları, kuşkusuz beden yapıları ile de ilgilidir. İhmal edilen bireyler, saldırgan ya da insanlardan kaçan içe dönük bir kişilik geliştirirler. Sempatik, yakışıklı ve güzel sayılan kimseler ise daima iltifat görür, aranırlar. Bu iki farklı beden yapısına sahip insanların geliştirecekleri kişilik arasında büyük farklar olmalıdır. Beden yapısı, bireyin kendisinden çok çevresini etkiler. Çevreden gelen etkilere göre birey davranışta bulunur. Çünkü çevreden gelen etkilerin özelliği, sahip olunan fizik yapısı ile de ilgilidir.

1.3.2.2.Mizaç

Birey davranışları, önemli ölçüde, doğuştan getirdiği fizyolojik nitelikte olan iç salgı bezleri ve otonom sinir sisteminin çalışmasıyla ilgilidir. Bu durum da bireyin duygusal özelliklerinin ortaya çıkmasına neden olur.

Bugün, iç salgı bezlerinin insan davranışlarını etkisi altında bulundurması olarak kabul edilen mizacın, insan kişiliğindeki yeri ölçülmektedir: Bireyin, asabi-uysal, aceleci-ağır, hassas-duygusuz, saldırgan-sakin olarak nitelenen davranışlarının iç salgı

⁶⁴ ÖZTABAĞ, s.175.

⁶⁵ A.g.k.

bezleri tarafından kana boşaltılmış olan hormonlarla ilgili olduğu, kan kimyası üzerinde yapılan araştırmalarla anlaşılmıştır. Bu davranışlara sahip bireyler sıcakkanlı, soğuk, heyecanlı, düşünceli özelliklere sahip olarak tanımlanabilir.

Mizaç ya da huy günlük yaşantı içinde kişiye özgü, oldukça sınırlı, belirli duygusal tepkilerin nitelik ve nicelik bakımından değişmesidir. Çabuk kızmak, sıkılmak, öfkelenmek, neşelenmek, hareketli ya da hareketsiz olmak vb. bireylere göre değişen mizaç özellikleri ya da huydur. Huy kişilikle sıkı bağlantı içindedir.⁶⁶

İnsanın duygulanım ve coşkularının bütünü olarak tanımlanabilecek huy ya da mizaç kişiliğin ancak bir yanını ya da ögesini oluşturmaktadır.

1.3.2.3.Türlü yetenekler ✕

İnsan kişiliğinin gelişip şekil almasında entellektüel yetenekler önemli rol oynar: Bireyin anlayışlı, müzik sever, şakacı, hoşsohbet oluşu onun kişiliğinin parçaları gibi kabul edilir. Bireyin bir konuda süratli düşünüp, anlama, kavrama özellikleri ve espriye sahip yönlerine, onun entellektüel yetenekleri denir. Bu yetenekler de, birey kişiliğinin belli yönde gelişip şekillenmesinde etkili olurlar.⁶⁷

1.3.2.4.İlgiler ve değerler

Kişiliğin gelişmesi ve şekil alması, az-çok, bireyin, hoşlandığı-hoşlanmadığı, beğendiği-beğenmediği konularla da ilgilidir. İlgiler, genellikle, varlıklara ve faaliyetlere göre saptanırlar. Bazı insanlar, madeni paralara, pullara, motorlu araçlara... düşkünlüdürler. Bunlarla ilgilenirler. Bazıları da sporla, müzikle, okumakla ilgilidir. Bireyin ilgi konularına bakmakla onun kişiliğinin bazı yönleri hakkında yargıda bulunmak olanaklıdır. Çünkü ilgilerle, kişilik arasında yakın bir ilişki vardır.

Değerler de, ilgilerle yakınlığa sahiptirler. Çünkü bireyler değer verdikleri varlık

⁶⁶ KÖKNEL, s.24.

⁶⁷ ÖZTABAĞ, s.176.

ve olaylarla ilgilenirler.

1.3.2.5.Sosyal tutumlar

Toplum hayatı yaşıyan bireylerin insan ilişkileri ve toplumsal olaylar hakkında farklı kanaat, inanç ve tutumları vardır: Kimisi, politik hayatta özgürlükten ziyade tutucu olmayı sever. Kimisi ırk eşitliğine taraftardır. Kimisi doğum kontrolü olsun ister, kimisi de bütün bunların şiddetle karşısındadır. İnsanları, bütün kanaat ve tutumlarına göre, otorite taraftarı, eşitlik taraftarı ya da tamamen dogmatik gibi kalıplar içinde anlatmaya çalışmak istenebilir. Bu tür tutumları da onların kişilik yönlerinden bir kısmını anlamaya hizmet eder. Çünkü tutumlar kişiliği, kişilik de tutumları etkiler.

Bazı tutumlar o kadar sağlamdır ki birey bu tutumlardan vazgeçemez. Tutumlar değişmez de değildirler. Bu değişme öğrenme sürecinin bir sonucudur.

1.3.2.6.Motivasyon görünüşü

Bireyleri hareketli kılan ya da, bir varlığa doğru hareketlerini etkileyen motivler ayrı ayrıdır. Farklı bireylerin farklı motivler tarafından hareketli kılınması, kişilik gelişmelerinin farklı olduğunu gösterir.

1.3.2.7.Anlatım ve davranış şekli

Davranış şekillerinin de birey kişiliği ile yakın ilişkisi vardır. Çoğu zaman bir kişiyi tanımlarken nezaketinden, konuşkanlığından, kararsızlığından... söz edilir. Bunlar o kimsenin “kişilik” özelliklerini anlatırlar. Bireyin davranış şekli ile onun kişiliğinin gelişimi arasında yakın bir ilgi vardır.

1.3.2.8.Patalojik yönsemeler

Bazen sağlık durumlarından çok hastalık yönsemeleri insanları daha kolay tanımlamaya yardım eder. Bu gerçek ve tehlikeli bir hastalık değildir içe dönük ve dışa dönük kişilik özelliği gösterenlerin kişilik gelişmesi etkilenir.

1.3.2.9.Karakter

Bireyin kişiliğinin gelişmesinin ahlaki ve iradi yönüdür. Kişilikle eşanlamda kullanılan bir kelimedir. Karakter kişiye özgü davranışların bütünü olup, insanın bedensel, duygusal ve zihinsel etkinliğine çevrenin verdiği değerdir. Bireyin karakteri içinde yaşanılan çevrenin değer yargılarından oluşur. Karakterde, kişilikle içinde yaşanılan çevrenin değer yargıları birlikte yorumlanır.⁶⁸

Toplumda “karakterli” ve “karaktersiz” insanlardan söz edilir. Davranışlarını toplumda değer verilen ahlak kurallarına uygun olarak yönetebilen, sosyal değerler sistemini benimsemiş olan kişilere “karakterli” denilmektedir. Karakter, ilk yaşlardan itibaren sosyal yaşantılar sonunda birtakım değer yargılarının benimsenmesi ile gelişir. Benimsenen değerler, kişiliğin bir yanını oluşturur. Bu bakımdan karakter sözünün kişilik ile ilişkisi vardır. Ancak kişilik, karakteri de içine alan ve bir insanın kendine özgü fiziksel ve ruhsal bütün niteliklerini içeren daha kapsamlı bir terimdir.⁶⁹

Karakter, insanın doğuştan yapısında var olan ve çevre koşullarını bağlı olarak ortaya çıkan eğilimlerin tümüdür. Bu durumda karakter, insanın biyolojik yapısını temel veri olarak kabul eden bir kavramdır. Kişinin doğuştan kazandığı organik yapı, zekası, doğuştan gelen psikolojik hazırlıkları (huyları, dikkat, bellek ve düş gücü) onun yaşamı boyunca varlıklarını ürdüren “kişiye özgü” (öznel) nitelikleridir. Böylece karakterin, kişiliğin ayrılmaz ve sağlam bir yanını oluşturduğu söylenebilir.⁷⁰

Genel olarak toplumda karakterden iyi, güzel, doğru, olumlu davranışlar bütünü anlaşılır. Bu anlamda karakter ve karakterli olmak iyiyi, güzeli, doğruyu yapmak, başkalarını sevmek, özveride bulunmak demektir.⁷¹

Bireyin kişilik kazanması, yeni davranış şekilleri öğrenip bunları uygulamaya

⁶⁸ KÖKNEL, s.24.

⁶⁹ BAYMUR, s.254.

⁷⁰ USAL - ASLAN, s.73.

⁷¹ KÖKNEL, s.25.

başladığı çocukluktan itibaren başlar, davranışları benimseyip, kişiliğin belirgin şekil aldığı olgunluk çağlarını izleyen son yıllara kadar devam eder.⁷²

Bu durumda kişilik belli bir noktada başlayıp, belli bir noktada biten bir süreç değildir. Hayat mücadelesi boyunca devam eden bir süreçtir: Yaşama gayreti, yaşama zorunluğu, bireyi, yeni uyumlara hizmet eden yeni yeni öğrenmeleri elde etmeye zorlar. Böylece bütün bir hayat çekişmesi bireyi, kişilik kazanmaya, kişiliğine yön vermeye iter.

Bireyin öğrenmesinde hizmet eden ne varsa çevresinden toplumdan gelir. Bireyin kişilik kazanmasında dış çevresindeki herşeyi hesaba katmak gerekir. Bireyin sosyalleşmesinde, kişilik kazanmasında hep bu dış faktörler (sosyal çevre, aile, okul, arkadaş, mahalle, gelenek, görenek, ahlak, dini inaçlar, alışkanlıklar, ekonomik durum...) etkilidir.

Anlatılanlardan sonra kısa bir özet yapılacak olursa, kişilik, bir insanın duyuş, düşünüş, davranış, tarzlarını etkileyen faktörlerin kendisine özgü bir örüntüsüdür. Kişilik çok kapsamlı bir kavram olup, bireyin, biyolojik, psikolojik, kalıtsal ve edindik bütün yeteneklerini, güdülerini, duygularını, isteklerini alışkanlıklarını ve bütün davranış özelliklerini içine alır. Kişilik devamlı olarak içten ve dış çevreden gelen uyarcıların etkisi altındadır.⁷³

İnsan her gün çeşitli uyaranlarla karşılaşmaktadır. Bu uyaranları bir algılama süzgecinden geçirerek, davranışta bulunmaktadır. İnsanın çevresini nasıl algıladığı, başlıca onun kişilik yapısına, kişilik yapısında bireyin kalıtımla geçen özellikleriyle, geçmiş yaşantısındaki deneylere, öğrenme ve toplumsallaşmasıyla çevresine bağlı olacaktır. Bu durumda kişilik, davranışı da içeren bir kavramdır.

Kişilik olgusuna, iletişim açısından yaklaşıldığında eğitim iletişimi (educational communication) sorunsalı ortaya çıkmaktadır.

⁷² ÖZTABAĞ, s.189.

⁷³ BAYUMUR, s.257.

İnsanlar arasında kişilik bilgisinin sağlandığı iletişim süreci, eğitim iletişimi kavramı ile yakından ilgilidir.

Konuya daha geniş açıdan bakılırsa aile kurumundan örgütlere, yönetimlere kadar bir eğitim iletişimi sorunsalı bulunmaktadır. Bu sorunsal, “istendik kişiliğin” oluşmasında başka deyişle toplumsal kişiliğin yetiştirilmesinde aile, okul, meslek örgütleri, kitle iletişim araçları, sanat-gösteri ile diğer etkenlerin “kişilik yapılarından” kaynaklanmaktadır.

Eğitim iletişiminin kişilik açısından önemi eğitimin salt davranışla ilgilenmesi, iletişiminde iletinin düzenlemesi yani bilgi ile ilgilemesidir. İnsanı temel almalarına karşın her iki bilimde “kişilik” olgusuna gereken önemi vermemektedir. Eğitim iletişiminde kişilik kavramı önemlidir. Konunun sınırlılığı açısından “mesleki kişilik” ve “mesleki kimliğin” ortaya konulması noktasında eğitim iletişimi önem kazanmaktadır.

1.4.KİMLİK KAVRAMI

Kişilik, bireyin doğumuyla başlayan ve hayatının sonuna kadar sürekli değişen ve gelişen bir kavramdır. Bireyin kişiliğinin oluşumunda önemli bir yere sahip olduğu çocukluk ve gençlik yıllarında kişiliğin temeleri atılır.

Ergenlik çağında genç, kişiliğinin gelişmesi için ve oluşması için önemli ruhsal çabalar gösterir. Bu çağda genç insan kimliğini de aramaya başlar.

Genç insan bu dönemde içinde bulunduğu ailede, çevrede, grupta, toplumda amacını, beklentisini, duygularını, düşüncelerini, inançlarını, tutum ve davranışlarını belirlemeye ve saptamaya çalışır. Kim olduğunu, ne olacağını, ne yapacağını, kimlere, nelere inanacağını, türlü konular ve sorunlar karşısında ne düşünüp nasıl davranacağını arar. Bu arayış içinde, başkalarıyla kurup sürdürdüğü iletişimlerden bilinçli ya da bilinçdışı, bilerek ya da bilmeden etkilenir. Bu etkilenmeler onun davranış ve tutumlarında değişiklik yapar.⁷⁴

⁷⁴ ÖZCAN KÖKNEL, *İnsanı Anlamak*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1986, s.158.

Genç insan kimlik arayışı sırasında hedefler ve beklentiler belirlemeye başlar. Bunlar; iş, serbest zaman, arkadaşlıklar, aileden neler istediklerini sormaya, cinsel davranış tercihlerini, biriyle birlikte olma ilişkisinin biçimi hakkındaki düşüncelerini oluşturmaya başlar.⁷⁵

Kişilerarası tutum ve davranışlar, kimlik arayışının önemli bir parçasıdır. Genç, başka insanlarla, özellikle arkadaşlarıyla nasıl ilişki kurduğunu değerlendirmeye başlar.

Başkalarının gözünde nasıl görüldüğü ile kendini nasıl hissettiğini karşılaştırır.

Ergenlik dönemi gencin “benlik kimliğinin” kesin olarak şekil aldığı dönemdir. Gerçi kişide kimlik gelişimi yaşam boyu süren bir gelişimdir, ancak kimlik gelişiminde en önemli dönüm noktası adolesans dönemidir. Bu dönemden önceki bütün dönemlere ait sağlıklı ve sağlıksız gelişmeler artık son olarak dökülmekte, buna göre gencin kimliği şekillenmektedir.⁷⁶

Gencin toplumda rol ve yer sağlaması ve kimliğini bulması özdeşleşme süreciyle gerçekleşir. Bu süreç çocukluk çağındaki özdeşmeden farklı olup, genci yeni arayışlara sürükler.⁷⁷

Bu yeni arayışlar, eski özdeşmelerini terketmesine kendisine arkadaş, öğretmen, politikacı vb. gibi yeni özdeşimler arar. Deneye deneye genç kendine en uygun benliği bulur. Kişilikten, kişiliğe girer ki bu geçici kişiliklere “sanki-ben” adı verilir. Bu deneyimler sonunda genç kendine yeni bir benlik ya da benlik kimliği oluşturur. Erikson’un (1968) dediği gibi “Kimlik oluşumu özdeşimlerin birbirine yamanmasından oluşan bir benlik değil, parçaların toplamından öte, yeni bir biresimdir.”⁷⁸

⁷⁵ JAMES F. ADAMS, **Ergenliği Anlamak**, Çev: BEKİR NUR, İmge Kitabevi, Ankara, 1995, s.306.

⁷⁶ AYSEL EKŞİ, **Çocuk, Genç, Ana Babalar**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990, s.66.

⁷⁷ KÖKNEL, s.158.

⁷⁸ ATALAY YÖRÜKOĞLU, **Gençlik Çağı**, 6. Basım, Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul, 1989, s.110.

1.4.1.Kimlik Tanımı

Kimlik ya da varlık bilinci, toplumsal kişilik (karakter) yapısı ve dünya görüşü ile ilintilidir. İlişkilidir ama özdeş değildir. Kişilik yerine kimlik kavramı da kullanılmaktadır. Kişilik, sosyal varlığın kendine özgü davranış özellikleridir. Nesnelidir. Karşılaştırılmalıdır. Dışardan görüldüğü gibidir. Oysa kimlik, insanın kendisini nasıl algıladığı, kimle özdeşleştirdiğidir.⁷⁹ Bu anlamda kimlik özdeşimide, kişilik özelliklerinin dışı vurulmasıdır fakat kişilik ile özdeş değildir.

Bireyin kimliği denilen şey en geniş anlamıyla onun tüm özelliklerini kapsar. Hem kişinin kendisini nasıl gördüğü hem de toplum tarafından nasıl görüldüğü kimlik kavramıyla bağlantılı durumlardır. Kimi ruhbilimciler kavramı kişinin yaşamda kendine biçtiği-uygun gördüğü rol veya kendisini algılayış biçimi şeklinde tanımlıyorlar.⁸⁰

Bu kavramı çokça kullanan ruhbilimci Erikson'a göre kimlik (identity) duygusu kişinin kendisiyle, ilgili sağlam bir bilgiye sahip olmasıdır. Erikson kimliği bazen bireyin kişilik organizasyonunun tamamına verilen ad olarak da tanımlamıştır.⁸¹

Kimlik kavramı bu anlamıyla, ruhbilimin diğer bir kavramı olarak kendilik (self) kişilik kavramıyla oldukça benzeşir.

Kişinin kendisiyle ilgili öznel algısı, yani kendisi olarak algıladığı şeylerin toplamı kimliğini de oluşturur. Ancak kimlik kavramının, kendilikten farklı kimliğin sosyal-toplumsal bir boyutu da içermesidir.

Kimlik kişisel özelliklerin ve davranış biçimlerinin eylemlerin bir toplamıdır. Bu yanı sıra kendiliğin (self) veya kişinin diğer insanlarla olan ilişkilerinde ortaya çıkan özelliklerle birlikte tanımlandığı bir boyuttur. Kimliğin sosyal boyutu ise bireyin ken-

⁷⁹ BOZKURT GÜVENÇ, *Türk Kimliği*, Kültür Bakanlığı Yayınları/1549, Ankara, 1993, s.8.

⁸⁰ MEHMET HAKAN, "Kimlik Nedir?", *Türkiye Günlüğü*, Sayı:33, Ankara, 1995 (Mart-Nisan), s.146.

⁸¹ A.g.k.

disini ait hissettiği toplumsal grubun idealleri ve değerleriyle olan bütünleşmesiyle oluşur.⁸²

Kimlik kişinin yahut bir sosyal grubun çeşitli mensubiyetlerini açıklayan, onun tanınmasını sağlayan ve dış gözlemlerle kavranabilen özellikleridir. Kimliği özneyi en yakın diğerlerinden ayıran farklılıklar olarak da tanımlamak olanaklıdır. Siyasi, dini, ailevi, mesleki, sosyal mensubiyetleri belirten kimlik aynı zamanda ferdin sosyal rol ve statülerini yansıtır⁸³.

Erikson'un kimlik oluşumuyla ilgili görüşleri, ergenin kendini tanımladığı karmaşık etkinliğin içindeki bilişsel öğeyi daha iyi sergilemektedir. "... psikolojik anlamda kimlik oluşumu, bireyin, başkalarının onu kendileriyle yargılaması ışığı altında, kendisini nasıl algıladığını anlamaya çalıştığı bir zihinsel süreçtir".⁸⁴

Erikson "kimlik kazanmayı" kimliğe yönelik olumlu bir duyum olarak tanımlamakta ve psiko-sosyal olarak kişinin, kendisini iyi hissetmesi ile açıklamaktadır. Başka bir anlatımla kimliğini bulmuş kişinin kendisine, kendi bedenine, nerede olduğuna ve nereye gitmekte olduğuna ilişkin bir güven duygusu vardır ve buna bağlı olarak da kendisini iyi hisseder.⁸⁵

Kimlik, hem kendisi ile diğeri arasında bir farklılaşma içerir, hem de kendisiyle diğerleri arasında bir farklılaşma içerir, hem de kendisiyle diğerleri arasındaki özdeşleşmelerden hareketle inşa edilir. Gerek psiko-analitik yaklaşımlarda, gerekse sosyal öğrenme teorilerinde önemli bir kavram olan özdeşleşmenin, kişisel kimlik gibi farklılık duygusu boyutu içeren bir olguda da etkili olması şaşırtıcı değildir.⁸⁶

⁸² A.g.k.

⁸³ NEVZAT KÖSEOĞLU, "Kültür / Kimlik Üzerine", *Türkiye Günlüğü*, Sayı: 33, Ankara, 1995 (Mart-Nisan), s.43.

⁸⁴ ADAMS, s.159.

⁸⁵ MÜNİNE ERDEN-YASEMİN AKMAN, *Eğitim Psikolojisi*, 2.Basım, Arkadaş Yayınları, Ankara, 1995, s.82.

⁸⁶ NURİ BİLGİN, *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1995, s.66.

1.4.2.Mesleki Seçiminde Kimlik Etkisi

Bireyin tercih ettiği meslek, bireyin kişiliğini yansıtmaktadır. Kişinin seçtiği meslek, yaşam biçiminin nasıl olacağına da önemli belirleyicilerinden biridir. Harcanacak zaman ve para, yükselme şansı, nerede ve nasıl bir yaşam sürüleceği gibi etkenler kişinin meslek seçimini büyük ölçüde etkiler. Erikson'a göre meslek seçimini etkileyen başka bir önemli faktörde, kimlik duygusudur. Kişinin hangi işte başarılı olabileceğine ilişkin algısı da meslek seçimi üzerinde önemli bir rol oynar.⁸⁷

Bireyin işi onun kimliğinin belirgin bir parçasıdır ve adı, cinsiyeti ve uyruğuyla birlikte kimliğini belirtmede önemli bir rol oynar. Kimlikle meslek arasındaki bu sıkı bağ özellikle “doktorum”, “avukatım”, “polisim”, “sanatçığım” gibi anlatımlarda daha da belirgindir. Meslek aynı zamanda toplumsal sınıfı ve eğitim düzeyini de gösterir. Meslek rollerine girmek yetişkinliğe girmeyi belirttiği gibi, işten alınan doyumunu da belirtir.

İş rolündeki sıkıntı ve doyumsuzluklar, bir tür ketlenme ve Erikson'un deyişiyle “üretkenlik bunalımı” olarak görülebilir. Bu duygusal bunalım daha önceki yıllara ilişkin kimlik bunalımıyla ilişkilidir, ancak yetişkinlik döneminde “ben kimim?” sorusu yerine, “ben ne yapıyorum?” sorusu sorulur.

Meslek ile kişilik uyduğunda insan doyum bulur, işini sürdürür ve mesleğinde ilerler.

Kişilik gelişimi ve değişimi hayat boyu süren bir süreçtir ve kimlik bu sürecin gençlik yıllarında oluşur. Mesleki kişilik ve kimliğinin aktarılmasında yardımcı olan kavram eğitim iletişimidir.

⁸⁷ ERDEN-AKMAN, s.86.

1.5.EĞİTİM İLETİŞİMİ

1.5.1.Kişilik Katkısının Sağlanması

Bireyin çevresiyle etkileşimleri sonucu üzerinde kalan izler bireyin davranışlarını oluşturur. İnsanın çevresini nasıl algıladığı, başlıca onun kişilik yapısına kişilik yapısı da bireyin kalıtımla geçen özellikleriyle, geçmiş yaşantısındaki deneylere, öğrenme ve toplumsallaşmasıyla çevresine bağlı olacaktır. Bu durumda kişilik, davranışı da içeren bir kavramdır.

Kişilik olgusuna, iletişim açısından yaklaşıldığında eğitim iletişimi (educational communication) sorunsalı ortaya çıkmaktadır. İnsanlar arasında kişilik bilgisinin sağlandığı iletişim süreci, eğitim iletişimi kavramı ile yakından ilişkilidir.⁸⁸

Belirli amaçlara ulaşabilmek için, düzenlenmiş ya da düzenlenmemiş ortamlarda insanın diğer insanlarla girdiği ilişkilerde rastlantısal olarak kazandığı kişilik değerleri söz konusudur. Önceden tasarlanmamış bile olsa, davranış biçimleri ya da kültürün bazı özellikleri, insana bu kişilik ilişkisi ortamında aktarılır. bu durum aileden başlayarak toplumun tüm kurumlarını, örgütlerini içine alacak bir biçimde toplumsal yaşamın tüm katmanlarına yayılır.

İnsanların toplumsal yaşam içinde çeşitli rolleri söz konusudur. Örneğin; bir insan, Türkçe dilbilgisini iyi kullanarak duygularını, düşüncelerini ne kadar iyi anlatırsa anlatsın, eğer bir gazeteci kişiliği yoksa gazeteci olamaz.

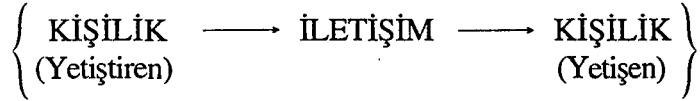
Verilen genel çerçeve içinde eğitim iletişimi şu şekilde tanımlanabilir. Eğitim iletişimi, “Yetiştiren ile yetişen arasında kişilik katkısının sağlanmasıdır.”

Eğitim iletişimi, insanı amaçladığından bir süreç içinde ele alınması gerekliliğini birlikte getirmektedir. Bu tanım içinde gereksinilen kişiliği sağlayan herhangi bir

⁸⁸ DENİZ GÜLER, Eğitim İletişimi Kurumu Olarak Çocuk Televizyonu ve Uygulamaları İle Bir Model Önerisi, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 533, Eskişehir, 1991, s.38.

kaynağın kişisel ve toplumsal değerleri söz konusudur. Kaynağın kişiliği, bu süreç içinde kişilik bilgisini sağlayan en önemli girdi ve temel öğedir.

İletişimin kişilikler arasında gerçekleşen süreci eğitim iletişimi oluşturur. İnsanlar arasında kişilik bilgisinin sağlandığı iletişim sürecine eğitim iletişimi denir. Tanımlanan eğitim iletişiminin yalın yapısı Şekil 3'deki çizimle gösterilmektedir.⁸⁹

Şekil 3. Eğitim İletişimi.

Eğitim iletişimi, kaynak kişilikle başlar ve alıcı kişiliğin etkilenmesini sağlamaya çalışır eğitim iletişimi, insanı amaçladığından bir süreç içinde ele alınması gerekliliğini birlikte getirmektedir. Bu durumda eğitim iletişiminin tanımı, şu şekilde geliştirilebilir. Eğitim iletişimi, “Kaynak kişilik (yetiştiren) tarafından oluk, ileti, iletişim araçları kullanılarak, alıcı kişilikte (yetişen) amaçlı olarak istendik yönde kişilik bilgisi sağlama ve kişilik bilgisini geliştirme sürecidir.”

Eğitim iletişimi sürecine geçmeden önce, eğitim iletişiminin gerçekleşmesindeki temel öğelerin incelenmesi gerekmektedir.

1.5.2.Eğitim İletişiminin Temel Öğeleri

Eğitim iletişiminin temel öğeleri, iletişim sürecinde yer alan iletişimin temel öğeleriyle koşutluk göstermektedir. Bir iletişim sürecinde üzerinde durulması gereken üç temel öğe vardır. Bunlar:

- İletişimde bulunan kimse
- Bu kimsenin ilettiği şey

⁸⁹ A.g.k., s.80.

- İletileni dinleyenler, algılayanlardır.

Eğitim iletişimi sürecinde yer alan temel öğeler; kaynak kişilik, ileti, kodlama (encoding) - kodaçma (decoding), oluk, araç, alıcı kişiliği, etkileme ve yansımadır.

1.5.2.1.Kaynak kişilik

Eğitim iletişimi sürecinin başlangıç birimi olan kaynağın, iletişimin gerçekleştirilmesinde en önemli etkileyicisi kaynağın kendi kişiliğidir. Başka deyişle, kaynağın kişiliği iletişim biçimini etkiler.

Eğitim iletişiminde bulunan insanların toplumsal norm ve değerleri de çok farklı olabilir. Böylece, kaynağın kendi kişiliği ile insanların kişiliklerinin biçimlenmesini sağlayan tutumlar, değerler gibi öğeler doğal olarak kişilerin iletişimini de yansıtmaktadır.

Kaynağın kişiliği ve iletişimi nasıl gerçekleştirdiği, kendi çevresel-toplumsal ve kültürel durumlarını yansıtan bir ölçüt olarak görülmektedir. Toplumsal yapı içinde bulunan kişilerin, içinde yaşadığı toplumda birtakım rolleri, saygınlıkları ve belirli işlevleri sözkonusudur. Bu koşullar insanların iletişimine de yansyarak kodlamadan iletişimde kullanılan oluk seçimine, kodaçmadan etkilenmeye, etkilenmeden yansımaya dek uzayacaktır.

1.5.2.2.İleti

Kişilik bilgisinde iletişimin gerçekleştirilmesi için ileti dilinin hem kaynak kişilik, hem de alıcı kişilik açısından anlaşılır bir nitelik taşıması gerekir.

1.5.2.3.Kodlama-Kodaçma

Kodlama, bir düşüncenin, duygunun, tutumun ya da kanının ilettime hazır bir ileti biçimine dönüştürülmesidir.

Kodaçma ise, algılanan bir uyarının, başka deyişle iletinin yorumlanarak anlamlı bir biçimde dönüştürülmesidir.

1.5.2.4.Oluk (Kanal)

Eğitim iletişimi sürecinde oluk, “kaynakla alıcı arasında eğitim iletişiminin gerçekleşmesine neden olan duygu ve düşüncedir.” Bu iletişim sürecindeki oluk kavramından kullanım amacına göre farklılık göstermektedir.

1.5.2.5.Araç

Eğitim iletişimi araçlarını birkaç değişik biçimde sınıflandırmak olasıdır. Bu süreç içerisinde araç, ya bir kitle iletişimi (mass communication) ya da kişilerarası iletişimin (interpersonal communication) gerçekleşmesine neden olur.

Eğitim iletişimi sürecinde oluk, neden gereksinim duyulduğu sorusuna yanıt arar. Başka deyişle, az önce değinildiği gibi iletişimin gerçekleşmesine neden olan duygu ve düşüncedir.

1.5.2.6.Alıcı kişiliği

Kaynak kişiliğın gönderdiği iletiye hedef olan birim, eğitim iletişimi sürecinde alıcı kişiliğidir. Alıcı bir kişi, örgütlenmemiş bir grup ya da toplum olabilir.

Eğitim iletişimi sürecinde etkin ya da istenen anlamda bir iletişimin gerçekleşebilmesi için alıcının kişiliği ya da kişiliği doğrultusunda nasıl algılanacağıın bilinmesi gerekir.

1.5.2.7.Eğitim iletişiminin etkileri

Eğitim iletişimi sürecinde, bir anlamda sonuç ve amaç olarak nitelendirilen etkiler, kaynak kişilik tarafından gönderilen iletinin alıcı kişiliğın kişiliğinde, kodaçma sonucu ortaya çıkan değişmelerdir.

Alıcı kişiliğinde istendik yönde bir değişim yaratmak, eğitim iletişiminin temel amacıdır.

Eğitim iletişiminin etkinliği, kaynak kişilik tarafından amaçlanan ve süreç sonunda ortaya çıkan değişimle alıcı kişiliğidir. Dolayısıyla alıcının bilgi, tutum ve davranışına etki edilir.

Eğitim iletişiminin etkinliği, eğitim iletişimine bir süreç olarak bakma açısından önemlidir. Sürecin tamamlanması açısından ele alınması gereken öge yansıma (feedback) dir.

1.5.2.8.Yansıma (Feed-Back)

Yansımanın en önemli özelliği, eğitim iletişimin etkin olup olmadığı konusunda ipucu veren bir ileti biçiminin olmasıdır.

Olumlu ve olumsuz yansıma olarak, iki tür yansıma söz konusudur. Olumlu yansıma kaynak kişiliğin amaçlanmış olduğu etkiye ulaşıldığını, kaynağa bildirici bir nitelik taşır. Buna koşut olarak olumsuz yansıma, alıcı üzerinde amaçlanan etkinin elde edilmediğini gösterir. Yansımanın olumsuz olması halinde, kaynak amaçladığı etkiyi elde edebilmek için davranışlarını ve iletilerini yeniden düzenler.

Eğitim iletişimi, kaynak kişilikten alıcı kişiliğe olan karşılıklı ileti akışıdır. Kaynak ve alıcı birimleri bu süreç içinde rol değiştirerek, sürekli bir biçimde birbirini etkiler.

1.5.3.Süreç Olarak Eğitim İletişimi

Süreç; belli bir sonuca ulaşan düşünce akışı; olayların ya da işlemlerin belli bir sonuca doğru gidişidir. Zaman içinde sürekli değişen bir olgu; süregelen herhangi bir durum. Süreç içinde olanlar ise durağan değil, etkindir ve sürekli gelişim içindedir.

Bir olgunun süreç olduğunu ya da süreç karakteri taşıdığı söylendiğinde o olgunun tek bir başı ya da tek bir sonu olan belli bir olgular düzeni olmadığı anlaşılmaktadır.

Süreç içinde bulunan öğeler birbiriyle sürekli bir ilişki içindedir ve herbir öğe, diğer öğeleri tümüyle etkiler.

Süreci oluşturan öğeler arasında üç tür bağıntı söz konusudur.

- İletişimde bulunan kaynak ile alıcı arasındaki birbirine olan bağımlılık,
- İleriye ve geriye doğru hareket eden tüm iletişim zincirindeki bağıntı,
- Sürekli bir devingenlik içinde olan süreç içi içsel hareketler arasındaki bağıntılardır.

Süreç içindeki öğelerin birbirleriyle ilişki içinde olduğu ve etkileştiği, başka deyişle birbirinden ayrı düşünülmemeyeceği sonucu çıkmaktadır. Belli işlevi olan bir sistem de, bir süreç içinde geçtiğinden süreç kavramının sistemle yakından ilgisi vardır. Bu durumda süreci oluşturan öğeler aynı zamanda sistemin öğeleri olarak ortaya çıkmaktadır.

1.5.4.Sistem Olarak Eğitim İletişimi

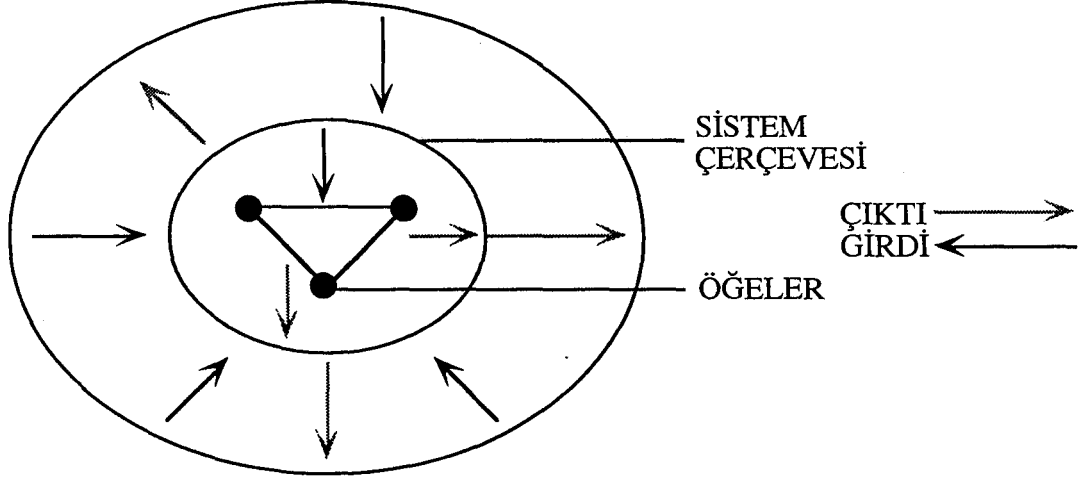
Eğitim iletişimi sürecinde yer alan temel kavramlardan biri de sistemdir. Sistem;

Daha bir bütün oluşturmamış parçaların belli bir etki ortaya çıkarmak amacıyla belli biçimde bir bütünlük oluşturmalarıdır.

Bir sistem, içindeki değişkenlerin karşılıklı bağımlılığı, edinilen deneyimlerden çıkan en geniş yargılardan biridir.

Bu tanımlardan sistemin, bir çerçeve ile sınırlı, birbirleriyle karşılıklı etkileşim içinde bulunan girdi çıktıları düzenleyen bir yapılanmada olduğu görülmektedir. Başka deyişle, çerçeve, girdi, çıktı, karşılıklı bağımlılık sistemindeki temel öğelerdir.

Sistemin yapısı Şekil 4'deki çizimle gösterilmektedir (Şekil GÜLER'den alınmıştır).

Şekil 4. Sistem Yapısı.

Bir sistem içindeki kısımlar ve işlevler birbirinden ayrı öğeler değildir. Sistemin bölümleri ve öğeleri birbirini sürekli olarak etkiler.

1.5.4.1.Sistemin öğeleri

Sistem yapısındaki çerçeve, girdi-çıkış, karşılıklı bağımlılık sistemin öğelerini oluşturmaktadır. Bu öğeler, sistemin genel işleyişini de etkiler.

1.5.4.1.1.Çerçeve

Bir sistemin çerçevesi, sistemin içine neyin katılmasını belirleyen bir kavram ya da araçtır. Neyin sistemin içine gireceği ya da neyin sistem dışında bırakılacağı, sistemin kuruluş amacına göre değişir.

1.5.4.1.2.Girdi (input) - çıktı (output)

Bir sistem içinde girdi, bilgi ve sistemin işlevini sürdürebilmesi için gerekli güçtür. Sistemin çıktısı ise, sistemin amaçları doğrultusunda yarattığı tepki, ürün biçiminde çıkan herşeydir.

1.5.4.1.3.Karşılıklı bağımlılık (interdependence)

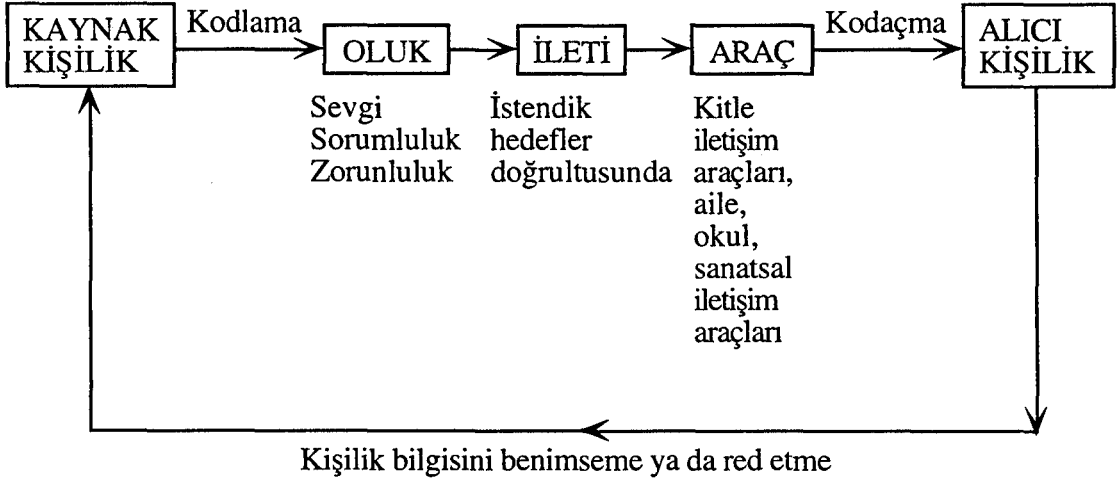
Sistemin etkin bir biçimde işlev yapabilmesi için öğelerin sürekli ilişkide bulunmaları halidir. Karşılıklı bağımlılık ögesi ortadan kalktığı durumda sistem olma niteliği ortadan kalkar.

1.5.5.Sistem Olarak Eğitim İletişimi Süreci

Belli bir işlevi olan bir sistem,bir süreç içinde gerçekleşmektedir. Bu durumda, süreç içindeki sistemler belli bir değişim içindedir. Sistem ve kişilik kavramları birbirinden ayrı düşünülemez. Sistemdeki karşılıklı bağımlılık ögesi, sistemdeki öğeler arasında sürekli bir etkileşimin olduğunu göstermektedir.

Bu durumda, herhangi bir örgüt, ya da grup ister yalnızca işlem, ister yalnızca üretimi “giriş-çıkış” durumunda çalışıyorsa, bu bir sistemdir. Bu durumda okul, banka, dükkan bir sistemdir. Bir insanın kişisel davranışları, insanların oluşturduğu toplumsal yapıda yine bir sistem olarak sayılmaktadır.

Böylece kişilik, toplumsal ve kültürel yapıdaki bir sistemin ögesidir. Bu durumda eğitim iletişimi, bir sistemde varolan öğeler arasındaki ilişkileri karşılıklı bağlantıları kuran ve sürmesini sağlayan bir süreçtir. Şekil 5’de sistem olarak eğitim iletişimi süreci ve eğitim iletişiminin bu süreç içindeki temel öğelerinin yeri, işleyişi gösterilmektedir (Şekil GÜLER’den alınmıştır).

Şekil 5. Sistem Olarak Eğitim İletişimi Süreci

Yansıma ögesinin varolması sistemlerin eğitim iletişimi ile ilişkisini ortaya çıkarmaktadır. İşlevsel olarak yansıma ögesi eğitim iletişimi sistemlerinin sürdürülmesinde önemli rol oynar.

Sonuç olarak, eğitim iletişimi sürecinin bir sistem yapısı niteliği gösterdiği ve eğitim iletişimi süreci öğeleri olduğu ortaya çıkmaktadır.

1.5.6.Eğitim İletişimi: Değişime Uyum Sağlama

Eğitim iletişimi denilince konuyla ilgilenenler ve bölüm öğrencilerinin en fazla tanıdık oldukları tanımlar; uzaktan öğretim, medya temelli ya da medya destekli hizmet içi eğitim, yaşam boyu eğitim ve benzer tanımlardır. Tüm bu model seçeneklerini geliştirip çağdaş insanın hizmetine sunarak eğitim sorunlarına çözümler getiren bir bilim dalıdır eğitim iletişimi. Alana getirilen farklı tanımlardan bir tanesidir.⁹⁰

1.5.6.1.Eğitim iletişimi hangi ihtiyaçtan doğdu?

Eğitimbilim, özünde iletişimbilimi de içermekle birlikte ilgi alanının sınırları nede niyle formel eğitim ile sınırlıdır. Eğitsel çözümleri çoğunlukla, örgün ya da yaygın

⁹⁰ MURAT BARKAN, *Eğitim İletişimi, Kavramsal Temeller ve İşlevleri*. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 764, İ.B.F. Yayınları No: 17, Eskişehir, 1994.

sistemde de olsa, okul yapısı içindedir. Bu genel yönelimi eğitimbilimi hedefleri açısından da kurumsallaştırılmış süreçlerle istendik davranışlar oluşturma ya da kazandırma etkinlikleri ile sınırlıdır.

Hedef ve yaklaşımlardaki sınırlar eğitim bilimin hareket alanını daraltır, dolayısıyla etkisi de azalır. Bu yüzden eğitim bilim çağdaş eğitim taleplerini değerlendirememekte ve geleceğe yönelik tahminler yapamamaktadır. Halbuki okullarda yapılan eğitim okul dışında, plansız ve yaşam boyu kendiliğinden gerçekleşen eğitimle karşılaştırıldığında çok kısa bir zamanı kaplar.

Eğitimi bilimin en büyük hatalarından birisi de çağa yön veren gelişmelerin temelinde yatan iletişim olanaklarının artışı doğru değerlendirememesidir. En önemlisi iletişimden eğitim bilimi içinde yeterince yararlanamaması olmuştur. Bugünün eğitim sorunlarının çözümü artık ağırlıklı olarak kurumların dışındadır.

İnsanların tüm gereksinimlerinin ayaklarına getirilerek karşılandığı bir çağda, zaten problemlerle dolu eğitim süreci için artık insanlar zaman harcamak istememektedir. Kaldı ki iletişim bilim ve iletişim olanaklarının hızla geliştiği bir çağda eğitim modern taleplere cevap verememektedir. Bunu herkes kendi yaşamında görmektedir.

İşte bu zorunluluk ve gerçek çağdaş bilgi talebini karşılama çabasında başarı ve verim düzeyini yükseltmek amacıyla eğitim iletişimini doğurmuştur. Eğitim iletişimi, iletişimin eğitim alanında etkin olarak kullanılabilmesi için gereken yöntem, teknik, ilke ve modelleri ile ilgili seçenekleri araştıran bir bilim dalıdır.

1.5.6.2.Eğitim iletişiminin kavramsal ve işlevsel temelleri

Değişimin olduğu her yerde uyum sorunu yaşamak ya da değişime direnmek insanın tabiatında vardır.

Uyum sorununu gidermenin tek yolu uyumlulaştırma (oryantasyon) dır ki

eğitimin temel işlevlerinden birisidir.

İletişim olanaklarının artmasıyla değişimin hızı da artmaktadır. Bu durumda iletişim sorununun hem kaynağı hem de çözümü olmaktadır.

Eğitim iletişimi yukarıda sayılan sorunlara önce eğitimin cevap veremediği kesimlere, daha sonra uyum sorunu yaşayan kesime etkin ve kalıcı çözümler üretmekle uğraşır. Sorunlara iletişimbilimi disiplini içinde çözümler araması nedeniyle de eğitim fakültelerinden ayrılmaktadır.

Eğitim iletişimi endüstri kesiminde çalışanlara, örgütlere, eğitimin talebe bina ve hizmet olarak cevap veremediği durumlarda eğitimi hizmet olarak insanların yanına götürmektedir. Tüm bu hizmetleri yaparken de işe koştugu iletişim araçlarını, yöntemleri ve modelleri iletişim biliminin desteğini alarak gerçekleştirir.

1.5.7.Eğitim İletişimi: Eğitim Teknolojisi

Eğitim iletişimi alanında çalışan, bu alana uzaktan da olsa ilgi göteren pekçok eğitim fakültesi öğretim üyesi hatta Eğitim İletişimi bölümü öğretim üyelerince de kabul görmüş bir tanımdır eğitim iletişiminin eğitim teknolojisi olduğu.

Eğitim teknolojisi; eğitimin toplumdaki kurumsal işlevini görmesini sağlayan politika, yöntem, davranışları ile araç ve gereçlerin tümü olarak tanımlanabilir.⁹¹

Eğitim teknolojisi eğitim felsefelerince belirlenen eğitim hedefleri ve değerlerine erişebilmek için gerekli yol ve yöntemlerle ilgilenen bir disiplindir.⁹²

Eğitim teknolojisi kavramı üzerinde burada daha fazla durulmayacaktır. Bu konuda eğitim fakültelerinde eğitimin bir alt dalı olarak eğitim verilmektedir. Konu ilgili

⁹¹ İNAL CEM AŞKUN, "Çağdaş Eğitim Teknolojisi Karşısında Geleneksel Eğitim Araç ve Yöntemleri" *Kurgu Dergisi*, Sayı: 4, İ.B.F. Yayınları No: 3, Ekim, 1980, s.305.

⁹² CEVAT ALKAN, "Çağdaş Eğitim Teknolojisi Kavramı" *Kurgu AÖF İletişim Bilimleri Dergisi*, Sayı: 8, AÖF Yayınları No: 465/215, Eskişehir 1990 (Haziran), s.352.

çevrelerce de yeterince tanınmaktadır. Fakat şu nokta da belirtilmelidir ki bu tez çalışmasına neden olan eğitim iletişimi'nde kimlik oluşturulması tartışmalarında çokça adı geçen bir kavramdır. Eğitim iletişimi bölümü ders programı incelenirse ağırlığın eğitim teknolojisine ve daha sonra hizmetiçi eğitime verildiği görülecektir.

İletişim Bilimleri Fakültesinin Açıköğretim Fakültesi'ne dönüştüğü yıl uzaktan öğretim alanına nitelikli, iletişim bilimci yetiştirmek amacıyla da Eğitim İletişimi ve Planlaması bölümü kurulmuştur.

Uzaktan öğretimin işleyişi için gerekli yöntem ve ilkeleri, işe koşulacak iletişim araçlarının seçimi ve kullanılmasını bilen bu konuda kültürel ve teknik bilgiye sahip iletişim bilimci ise eğitim iletişimcisidir. Eğitim iletişimini Uzaktan Öğretim ile özdeşleştiren bu görüş ise eğitim iletişimi tanımlarından sonuncusudur.

Burada eğitim iletişiminin tanımı üzerinde uzlaşmaya varılacak bir tartışma yapılmamaktadır. Kaldı ki yukarıda sıralanan tanımların hepsi de kabul görmüş ve daha da benimsenen tanımlardır. Tanımların çeşitliliği eğitim iletişiminin geniş bir alan olmasından ileri gelmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi toplumsal gelişmeler yeni bilim dallarının ortaya çıkmasını sağlamıştır.

İletişim bilimi adı altında ortaya çıkan Eğitim İletişimi, iletişimin eğitim amaçlı kısmıdır. Eğitim iletişimi, eğitim amaçlı iletişim demektir.⁹³

1.5.8.Eğitim İletişimi Kültürünü Alanların İşlevleri

Eğitim iletişimcisi ilk önce bir “iletişimci kişilik”tir. Aldığı eğitim, iletişim kültürü olduğundan olaylara iletişim çerçevesinden bakar ve iletişimci gözüyle çözümler önerir.

⁹³ DURMUŞ ALİ ÖZÇELİK, “Eğitim İletişimi”, *Kurgu Dergisi*, Sayı: 8, s.369-378, Haziran, 1990. Eskişehir, s.372.

Toplum istendik hedeflerine, ancak eğitim iletişimi sürecini, eğitim ve iletişimin aynı anda gerçekleştiği kurumlar içinde örgütleme ulaşır. Bu kurumlar aile, okul, kitle iletişim araçları ve örgütlerdir.⁹⁴

1.5.8.1.Ailede eğitim iletişimi süreci

Aile içinde eğitim iletişimi ilişkisi bulunan birey çocuk kişiliğidir. Eğitim iletişimi süreci içinde çocuk kişiliğini anne ve babası ile kurduğu iletişim sonucu kazanır. Bu ilişki içinde eğitim iletişimi sürecini başlatan kaynak anne kişiliği ya da baba kişiliğidir.⁹⁵

1.5.8.2.Okulda gerçekleşen eğitim iletişimi

Okulda gerçekleşen eğitim iletişimi sürecine anaokulundan, üniversiteye tüm okullar girmektedir. Burada kaynak kişilikler öğretmenler, yöneticiler olmakta. Alıcı kişilikler ise öğrencilerdir. İletişim; toplum ve sistemin istediği kişilik yapısı, okul ise sorumluluk, sevgi ve zorunluluktur. Araçlar kitap, sözlü anlatım, gör-ışitsel eğitim araçlarıdır.

1.5.8.3.Kitle iletişim araçları ve eğitim iletişimi süreci

Kitle iletişim araçları ile gerçekleşen eğitim iletişimi sürecinde kaynak, birey olmaktadır. Başka deyişle, sanatı yaratanın kendisidir. Bu durumda müzikte beteci, romanda yazar, tiyatrodaki oyun yazarı, sinemada senarist yapıtlarıyla eğitim iletişiminin kaynağı durumundadır.

1.5.8.4.Örgütlerde eğitim iletişimi süreci

Örgütlerde gerçekleşen eğitim iletişimi sürecinde kaynak, kişilik üst kademe yöneticiler ve eğitim iletişimi uzmanlarıdır. Alıcı kişilik ise örgüt şeması içinde örgüt amaçları için çalışan her kademedeki çalışanlardır. İletişim, örgüt kişiliği oluşturacak her

⁹⁴ GÜLER, s.38.

⁹⁵ A.g.k., s.39.

türlü sözel iletişim türüdür. Oluk sorumluluk ve zorunluluk, araç her türlü sözel, görsel, işitsel iletişim aracıdır.

Eğitim iletişimcisi örgütlerde üst düzey yönetici ile çalışarak kurum kişiliği oluşturmaya çalışır. Örgüt hedefleri doğrultusunda verimliliğe ulaştıracak ve çalıştığı kurumla özdeşleşmiş kişilikleri oluşturmak eğitim iletişimcisinin ve yöneticinin sorumluluğudur.

Sonuç olarak buraya kadar anlatılan tüm eğitim iletişimi süreçlerinde eğitim iletişimi kaynak kişilikler ilgili oldukları toplumsal kurumların amaçları doğrultusunda “istendik kişilik” oluşturmaya çalışmaktadırlar. Bunu yaparken ilk önce üyesi oldukları kurumu çok iyi tanıyacaklar, amaçlarını iyi oluşturacaklar ve hedef kitleyi çok doğru tanıyıp “istenlik kişiliği” oluşturacaklar.

Eğitim iletişimi süreci anlatılanlarda da görüldüğü gibi toplumun her örgütünde kendiliğinden oluşabilmekte, planlı olarak da gerçekleştirilebilmektedir. Fakat bu işi bilimsel çerçevede içersinde gerçekleştirenler eğitim iletişimi uzmanları olmaktadır.

1.6.AMAÇ

Buraya kadar anlatılan sorun etrafında bu çalışmanın amacı, Eğitim İletişimi ve Planlaması bölümünde eğitim gören öğrencilerin mesleki kimliklerinin oluşumunda bölümün rolünün ortaya çıkartılmasıdır.

Bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevaplar aranacaktır.

- Öğrenciler Eğitim İletişimi’ni nasıl tanımlıyorlar?
- Öğrenciler kendilerini hangi gruba dahil hissediyorlar?
- Öğrenciler kendilerini mesleki açıdan tanımlıyabiliyorlar mı?
- Bölüm öğrencilere mesleki kimlik kazandırmada yeterli mi?

1.7.ÖNEM

Araştırma sonunda elde edilecek veriler ile Eğitim İletişimi ve Planlaması bölümünün mesleki kimliğin oluşumundaki katkısı ortaya konulacaktır.

Eğitim iletişimi alanında Türkiye’de bugüne kadar yapılan çalışmalar yetersizdir. Yapılacak bu çalışma ile gelecek eğitim iletişimcilerine bir kaynak bırakılacaktır. Bundan sonra yapılacak ilgili çalışmalara destek olacaktır.

1.8.VARSAYIMLAR (SAYILTILAR)

Sormacalara cevap veren öğrenciler 2. basamak sınavını kazanarak bölüme geldiklerinden okul tarafından “iletişimci kişilik” özelliklerine istenilen düzeyde sahip olmadıkları kabul edildi.

1.9.SINIRLILIKLAR

Bu araştırma Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, Eğitim İletişimi ve Planlaması bölümünde, 1995-1996 eğitim döneminde eğitimlerine devam eden 1., 2. ve 3. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

Araştırma kapsamına 4. sınıfların alınmamasının nedeni ise bu öğrencilerin bölüme yetenek sınavları ile girmiş olmalarıdır. Bu öğrencilerde iletişimci kişilik özellikleri istenilen düzeyde vardır. Bu yüzden araştırma kapsamı dışında tutulmuşlardır.

TANIMLAR

Eğitim: Yeni yetişen kuşakları toplum hayatına hazırlamak amacıyla onların gerekli bilgi, beceri ve anlayış kazanmalarını ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliği.

İletişim: Anlaşılabilir mesajların alınması ve yollanması sanatı.

Kişilik: Kişinin varlık özelliği. Kişinin kendini bir ben olarak ortaya koymasını sağlayan etkinliklerin bütünü. Kendini özgür etkinlik olarak algılayan bilinçli bireysellik.

Kimlik: Kişinin kendisi ile ilgili sağlam bir bilgiye sahip olması, kişinin yaşamda kendine biçtiği, uygun gördüğü rol veya kendisine algılayış biçimi.

Eğitim İletişimi: Yetiştiren ile yetişen arasında kişilik katkısının sağlanması.

II. BÖLÜM

YÖNTEM

2.BÖLÜM : YÖNTEM

2.1.EVREN VE ÖRNEKLEM

Evren Eğitim İletişimi ve Planlaması bölümünde eğitim gören öğrencilerin tamamıdır.

Örnekleme ise Merkezi Yerleştirme (2. basamak) sınavı ile bölüme gelen öğrencilerin tamamıdır (1., 2. ve 3. sınıf E.İ.P. öğrencileri).

2.2.VERİLER VE TOPLANMASI

Araştırma verileri 1., 2. ve 3. sınıf öğrencilerine uygulanan anketlerden elde edilmiştir. Anketler araştırmacının kendisi tarafından dağıtılmıştır. Anketin amaçları ve soruları araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Anketin geçerlik ve güvenilirliği öntest ile denenmiş, soruların ve seçeneklerin doğruluğu ve uygunluğu uzmanlarca onaylanmıştır. Toplam 96 öğrenciye sormaca dağıtılmış ve 93'ünden geri alınmıştır geriye kalan 3 öğrenciye ulaşamamıştır.

2.3.VERİLERİN ÇÖZÜMÜ VE YORUMLANMASI

Anket çalışması ile elde edilen veriler çizelgelerle gösterilmiş, daha sonra X^2 testi ile elde edilen sonuçların anlamlı olup olmadığı kontrol edilmiştir. Ankette 25 tane soru yer almış ve 21 soru anlamlı cevap vermiştir.

III. BÖLÜM
BULGULAR VE YORUM

3.BÖLÜM : BULGULAR VE YORUM

1. Sınıfınız

Ankete cevap veren öğrencilerin kaçınıcı sınıfta oldukları öğrenilmek istendi.

2. Yaşınız

Öğrenim gören öğrencilerin yaş ortalaması, genellikle ilk yıllarda mı yoksa ilerleyen yaşlarda mı bölümün tercih edildiği ortaya çıkartılmak istendi.

3. Cinsiyetiniz

En fazla hangi grubun bölümü tercih ettiği ortaya çıkartılmak istendi.

Çizelge 1

Sınıf, Yaş, Cinsiyet

Yaş	1		2		3	
	Bayan	Erkek	Bayan	Erkek	Bayan	Erkek
18	2	1	—	—	—	—
19	7	1	1	—	—	—
20	6	10	3	2	—	—
21	5	3	4	1	6	—
22	—	4	3	6	5	2
23	3	—	1	2	5	—
24	—	2	1	1	—	2
25	—	—	—	1	—	—
26	—	—	—	—	—	1
27	—	—	—	1	—	1

4. Eğitim İletişimi Bölümü'ne nasıl girdiniz?

Öğrencilerin bölüme yetenek sınavları ile mi yoksa merkezi yerleştirme sınavı ile

mi girdikleri ortaya çıkartılmak istendi.

Çizelge 2

E.İ.P.'e Nasıl Girdikleri

Sınıf	1	2	3	N = 93
Yetenek sınavı	—	—	3 n = 22 %13.6	3 % 3.2
2. basamak sınavı	44 n = 44 %100	27 n = 27 %100	19 n = 22 %86.3	90 %96
Toplam	n = 44	n = 27	n = 22	N = 93

Ankete cevap veren 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin tamamı 3. sınıftan 19 öğrenci bölüme 2. basamak (merkezi yerleştirme) sınavını kazanarak gelmişler. 3. sınıftan 3 öğrenci bölüme yetenek sınavları ile girmiş.

5. Okula girmeden önce İletişim Bilimleri Fakültesi'nde verilen eğitim hakkında bilginiz var mıydı?

Öğrenciler tercihlerini yaparken ne kadar bilinçli bir tercih yaptıkları ortaya konulmak istendi.

Çizelge 3

İ.B.F. Eğitim Bilgi

Sınıf	1	2	3	N = 93
Evet	21 n = 44 %47	13 n = 27 %48	5 n = 22 %22	39 % 41
Hayır	23 n = 44 %52	14 n = 27 %51	17 n = 22 %77	54 % 58
Toplam	n = 44	n = 27	n = 22	N = 93

$$\chi^2 = 4,375 \quad N = 93 \quad S_d = 2 \quad p < 0,01$$

Okulda verilen eğitim hakkında bilgisi olduğu ve olmadığını söyleyen cevaplar 1. ve 2. sınıflarda birbirine yaklaşık olarak eşit-3.sınıfta bilgi oranı düşüyor ve öğrencilerin yaklaşık $\frac{3}{4}$ ü birşey bilmeden okula geldiklerini söylüyorlar.

6. Okul ve/ya bölümünüz hakkında bilginiz varsa nasıl öğrenmişsiniz?

Kimlerden veya hangi kaynaklardan bu okulu duydular ve tercih ettiler.

Çizelge 4
Bilgi Kaynakları

Sınıf	1	2	3	N = 42
Kılavuz	9 n = 28 %32	3 n = 9 %33	1 n = 5 %20	13 %30
Arkadaş	3 n = 28 %10	2 n = 9 %22	2 n = 5 %40	7 %16
Dersane Hocası	4 n = 28 %14	2 n = 9 %22	1 n = 5 %20	7 %16
Diğerleri	12 n = 28 %42	2 n = 9 %22	1 n = 5 %20	15 %35
Toplam	n = 28	n = 9	n = 5	N = 42

$$\chi^2 = 4,112 \quad N = 42 \quad S_d = 6 \quad p < 0,01$$

Öğrenciler okul hakkındaki bilgilerini aynı anda birkaç kaynaktan (kılavuz-arkadaş, kılavuz-dersane hocası) elde etmişler.

7. Bölümünüze isteyerek mi girdiniz?

Çizelge 5
E.İ.P. İsteyerek Girme

Sınıf	1	2	3	N = 92
Evet	36 n = 44 %81	20 n = 26 %76	17 n = 22 %77	73 %79
Hayır	8 n = 44 %18	6 n = 26 %23	5 n = 22 %22	19 %20
Toplam	n = 44	n = 26	n = 22	N = 92

$$\chi^2 = 0,314 \quad N = 92 \quad S_d = 2 \quad p < 0,01$$

Öğrencilerin tamamına yakını (1. sınıfta 36, 2. sınıfta 20, 3. sınıf 17 öğrenci bölüme isteyerek girdiklerini belirtmişlerdir. 1. sınıftan 8, 2. sınıftan 6 ve 3. sınıftan 5 öğrenci bölüme istemeden girdiğini belirtmiştir.

8. Bölümünüzde isteyerek eğitim görüyor musunuz?

Öğrenci bölüme istemeden veya bilgi sahibi olmadan girmiş olabilir fakat eğitimle birlikte bölümünü tanıyıp sevebilir.

Çizelge 6
E.İ.P. İsteyerek Eğitim

Sınıf	1	2	3	N = 92
Evet	38 n = 44 %86	23 n = 26 %88	18 n = 22 %81	79 % 85
Hayır	6 n = 44 %13	3 n = 26 %11	4 n = 22 %18	13 % 14
Toplam	n = 44	n = 26	n = 22	N = 92

$$\chi^2 = 8,826 \quad N = 92 \quad S_d = 2 \quad p < 0,01$$

Bu soruda da öğrencilerin tamamına yakını (1. sınıfta 38, 2. sınıfta 23 ve 3. sınıfta 18 öğrenci) isteyerek eğitim gördüklerini belirtmişlerdir. İstemeden eğitimini sürdüren 1. sınıfta 6, 2. sınıfta 3 ve 3. sınıfta 4 öğrenci vardır.

9. Bölümünüzde istemededen eğitiminizi sürdürüyorsanız nedenleri?

Hangi nedenler yüzünden bölümünü sevememiş.

Çizelge 7

İstemededen Eğitim Nedenleri

Sınıf	1	2	3	N = 17
Bölümüm hakkında yeterli bilgim yok bu yüzden sevemedim	3 n = 8 %37.5	3 n = 5 %60	1 n = 4 %25	7 % 41
Bana uygun bir meslek olmadığını düşünüyorum.	3 n = 8 %37,5	1 n = 5 %20	2 n = 4 %50	6 % 35
Diğerleri	2 n = 8 %25	1 n = 5 %20	1 n = 4 %25	4 % 23
Toplam	n = 8	n = 5	n = 4	N = 17

$$\chi^2 = 12,793 \quad N = 17 \quad S_d = 4 \quad p < 0,01$$

İstemededen eğitimini sürdürme nedenleri arasında bölüm hakkında yeterli bilgi sahibi olamayışı yüzünden bölümünü sevmediğini belirten 1. sınıfta 3, 2. sınıfta 3 ve 3. sınıfta 1 öğrenci vardır. Kendisine uygun bir meslek olmadığını düşünenler ise 1. sınıfta 3, 2. sınıfta 1 ve 3. sınıfta 2 öğrencidir. Farklı nedenleri gösterenler ise 1. sınıfta 2, 2. ve 3. sınıflarda 1'er öğrenci vardır.

10. İletişim Bilimleri Fakültesi'nin diğer bölümlerinden birisinde eğitim görmek ister miydiniz?

Çizelge 8

Diğer Bölümler İstek

Sınıf	1	2	3	N = 91
Evet	16 n = 43 %37	7 n = 26 %26	10 n = 22 %45	33 % 36
Hayır	27 n = 43 %62	19 n = 26 %73	12 n = 22 %54	58 % 63
Toplam	n = 43	n = 26	n = 22	N = 91

$$\chi^2 = 7,624 \quad N = 91 \quad S_d = 2 \quad p < 0,01$$

Okuduğu bölümden memnun olup da diğer bölümlerde okumak istemeyen 1. sınıfta 27, 2.sınıfta 19 ve 3. sınıfta 12 öğrenci vardır ve Hayır cevabı vermişlerdir. Buna karşılık diğer bölümlerde okumak istediğini belirten 1. sınıfta 16 (sınıfın yaklaşık $\frac{1}{3}$ i) 2. sınıfta 7 (yaklaşık $\frac{1}{4}$ i) ve 3. sınıfta 10 öğrenci (sınıfın yaklaşık yarısı) Evet cevabı vermiştir.

11. Yukarıdaki soruya EVET cevabı verenler neden diğer bölümlerde eğitim görmek isterdiniz?

Hangi nedenler diğer bölümleri bazı öğrencilere çekici hale getiriyor?

Çizelge 9

Nedenler

Sınıf	1	2	3	N = 30
STV	8 n = 15 %53	1 n = 6 %16	2 n = 9 %22	11 % 36
İlgi alanı	4 n = 15 %26	2 n = 6 %33	2 n = 9 %22	8 % 26
İş, kimlik	2 n = 15 %13	2 n = 6 %33	3 n = 9 %33	7 % 23
Reklamcılık	1 n = 15 %6,6	1 n = 6 %16	2 n = 9 %22	4 % 13
Toplam	n = 15	n = 6	n = 9	N = 30

$$\chi^2 = 4,835 \quad N = 30 \quad S_d = 6 \quad p < 0,01$$

Neden diğer bölümlerde okumak istediğini belirtenlerden sinema ve televizyon bölümünü kendisini ifade etmesi ve ilgili alanı olması yüzünden tercih ettiğini belirtenler 1. sınıfta 8, 2. sınıfta 1 ve 3.sınıfta 2 öğrenci olmuştur.

Bölüm belirtmeden diğer bölümlerin kendi ilgi alanlarına girdiğini ve daha zevkli bulduklarını belirtenler 1. sınıfta 4, 2. ve 3. sınıfta 2'şer öğrenci olmuştur.

Diğer bölümleri iş bulmaları daha kolay olduğu, kimlik sorunları olmadığı ve piyasada daha iyi tanındıkları için tercih edebileceklerini belirtenler ise 1. ve 2. sınıfta 2'şer öğrenci 3. sınıfta 3 öğrenci olmuştur.

Halkla İlişkiler bölümüne ilgisi olup da giremediğini belirtenler ise 1. ve 2. sınıflarda 1'er öğrenci, 3. sınıfta 2 öğrenci olmuştur.

12. Eğitiminiz arttıkça eğitim iletişimini daha iyi anlıyor musunuz?

Bölüme girmeden önce, yeni geldiğinde ilk sınıfta belki anlamıyordu ama ilerleyen yıllar ile acaba bilgi düzeyinde bir artma oldu mu?

Çizelge 10

E.İ.P. Anlama

Sınıf	1	2	3	N = 93
Evet	40 n = 44 %90	23 n = 27 %85	21 n = 22 %95	84 % 90
Hayır	4 n = 44 %9	4 n = 27 %14	1 n = 22 %4,5	9 % 9,6
Toplam	n = 44	n = 27	n = 22	N = 93

$$\chi^2 = 3,198 \quad N = 93 \quad S_d = 2 \quad p < 0,01$$

Öğrencilerin yaklaşık tamamı eğitimleri arttıkça eğitim iletişimini anladıklarını belirtmişlerdir (1. sınıfta 40, 2. sınıfta 23 ve 3. sınıfta 21 öğrenci evet cevabı vermişler). Hayır cevabı veren 1. ve 2. sınıflarda 4'er öğrenci, 3. sınıfta 1 öğrenci olmuştur.

13. Eğitim İletişimi Bölümü'nü neden tercihleriniz arasına koydunuz?

Çizelge 11
E.İ.P. Tercih

Sınıf	1	2	3	N = 93
Eğitim ile ilgili bir meslek olduğunu düşündüm.	3 n = 44 %6,8	1 n = 27 %3,7	3 n = 22 %13	7 %7,5
Ne olduğunu bilmeden yazdım, okurken anlarım diye düşündüm.	3 n = 44 %6,8	1 n = 27 %3,7	2 n = 22 %9	6 %6,4
İsminde iletişim olduğu için iletişimle ilgili bir meslek olduğunu düşündüm.	11 n = 44 %25	9 n = 27 %33	6 n = 22 %27	26 %27
Arkadaşımdan fakülte hakkında olumlu şeyler duyduğum için yazdım	6 n = 44 %13	2 n = 27 %7,4	3 n = 22 %13	11 %11
Yukarıdaki şıklardan birden fazlasını ve İngilizce cevabını verenler	21 n = 44 %47	14 n = 27 %51	8 n = 22 %36	43 %46
Toplam	n = 44	n = 27	n = 22	N = 93

$$\chi^2 = 7,54 \quad N = 93 \quad S_d = 8 \quad p < 0,01$$

Eğitimle ilgili bir meslek olduğunu düşünerek tercih eden 1. sınıfta 3, 2. sınıfta 1 ve 3. sınıfta 3 öğrenci olmuştur. Ne olduğunu bilmeden, okurken anlayacağını düşünerek yazan 1. sınıfta 3, 2. sınıfta 1 ve 3. sınıfta 2 öğrenci vardır.

Bölümü isminde iletişim olduğu için iletişimle ilgili bir meslek olduğunu düşünerek tercih edenler 1. sınıfta 11, 2. sınıfta 9 ve 3. sınıfta 6 öğrenci vardır ve diğer şıklara göre en fazla tercih edilen şıktır.

Arkadaşlarından fakülte hakkında olumlu şeyler duyduğu için etkilenip tercih eden 1. sınıfta 6, 2. sınıfta 2 ve 3. sınıfta 3 öğrenci olmuştur.

İngilizce eğitim verildiği için tercih edenler bunun yanında iletişim ve arkadaşlarından etkilendiklerini de işaretlemiş bunun yanında çevre ve dersane hocaları etkileri ile yazdığını belirtenler 1. sınıfta 21, 2. sınıfta 14 ve 3. sınıfta 8 öğrenci olmuştur ve en çok İngilizce olduğu için tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

14. Fakültenin diğer üç bölümü ile kendi bölümünüz arasındaki farkı anlatabilir misiniz? (Kısa bir cümle ile anlatınız)

1. sınıfta soruya verilen cevaplar şöyle gruplandırılmıştır (n = 44)

Diğer bölümlerin yaratıcı bölümler olduğunu ve EİP'in yönetim'e daha yakın olduğunu düşünenler 8 öğrenci (%18)

İletişim süreci içinde, olaylara eğitim açısından bakıp, eğitim yönünü ele aldıklarını belirtenler 8 (%18)

EİP'i diğer bölümlerden daha kapsamlı bulduğunu belirtenler 5 (% 11)

Bilginin dolaşım ve paylaşım sürecinin düzenlenmesi olarak gören 2 (4.5)

Verdikleri cevaplar geçersiz kabul edilen 16 öğrenci vardır (% 36)

Soruya cevap veremeyen 5 öğrenci (% 11)

2. sınıfta soruya verilen cevaplar (n = 27)

EİP, hizmetiçi eğitim, insan kaynakları ve eğitim sektörlerine yönelik çalışma yapıyor diyenler 4 (%14)

Eğitimin etkili iletilmesi için iletişim araçlarını ve yöntemlerini kullanıyor cevabı verenler 6 (% 22)

Eğitim iletişimcisi yetiştiriyor 1 (% 3.7)

Verdikleri cevaplar geçersiz bulunanlar 11 (% 40)

Soruyu cevaplamayanlar 5 öğrenci (% 18)

3. sınıfta soruya verilen cevaplar (n = 22)

Eğitim sürecinde iletişim olanaklarından yararlanıyor diyenler 4 (% 18)

İletişim sürecinde eğitimden yararlanıyor diyenler 4(% 18)

Verdiklerini geçersiz olan 9 (% 40)

Cevap vermeyenler 5 öğrenci olmuştur (% 22)

Her üç sınıfta verilen cevaplara bakılınca öğrencilerin büyük bir kısmının kendi bölümlerini çok iyi tanımadıkları ya da yanlış tanım verdikleri görülmüştür.

Geçersiz cevaplar ve cevap vermeyenlerin toplamının ise genel toplamın yarısına eşit olduğu görülmektedir.

15. Verilen eğitim, yapılan gezi ve toplantılar, öğretim üyeleri ile olan ilişkileriniz, staj çalışmaları vb'den eğitim iletişiminin ne olduğu ve çalışacağınız alanlar hakkında yeterli bilgi elde edebiliyor musunuz?

Çizelge 12

EİP Bilgi

Sınıf	1	2	3	N = 91
Evet	16 n = 42 %38	15 n = 27 %55	16 n = 22 %72	47 % 51
Hayır	26 n = 42 % 61	12 n = 27 %44	6 n = 22 %27	44 % 48
Toplam	n = 42	n = 27	n = 22	N = 91

$$\chi^2 = 5,77 \quad N = 91 \quad S_d = 2 \quad p < 0,01$$

Soruya evet cevabı verenler 1. sınıfta 16 öğrenci (yaklaşık $\frac{1}{3}$ i), 2. sınıfta 15 öğrenci (yaklaşık yarısı) ve 3. sınıfta sayı artmış 16 öğrenci (yaklaşık $\frac{3}{4}$ ü).

EİP'i anlamadığını belirtenler sınıf yükseldikçe azalmış.1. sınıflar daha ilk yıl olduğu için 26 öğrencinin hayır cevabı doğal karşılanmıştır. 2. sınıfta bu oran yarıya inmiş ve 12 öğrenci olumsuz cevap vermiştir. 3. sınıfta sadece 6 öğrenci hayır cevabı vermiştir.

16. Eğitim iletişimini bildiğiniz kadarıyla kısaca anlatınız?

1. sınıf cevabı: n = 44

Soruya cevap veren 29 öğrencinin tamamına yakını eksik olmakla birlikte yanlışsız E.İ.P.'i; hızlı değişimin ortaya çıkardığı uyum problemlerini çözmek için yöntem, teknik ve modeller geliştiren bir bilim dalı olarak tanımlamışlardır. (% 65)

2. sınıf cevabı n = 27

İnsan kaynakları, hizmetiçi eğitim gibi konularda çalışan, gerekli insan gücünün yetiştirilmesinde teknolojik olanaklardan yararlanan bir alan cevabı veren 7 öğrenci olmuştur (% 25)

3. sınıf cevabı n = 22

Eğitim sorunlarına, iletişim teknolojisinin olanaklarından yararlanarak çözümler bulmak. n = 7 (% 31)

Her üç sınıfta sorulara verilen cevaplara bakılınca her sınıfta sabit bir tanıma rastlanmış olmakla beraber istenen net tanımlı yapanların sayısı 1,2'yi geçmemiştir.

Alınan cevaplarda ilginç olan taraf ise her sınıfta yapılan tanımın diğer tanımlar ile olan kopukluğudur. 1. sınıflarda cevapların tamamında vurgulanan "değişime uyum sağlamak" iken 2. sınıfın cevaplarının çoğunluğunda insan kaynakları ve hizmetiçi eğitim kavramları vurgulanmıştır fakat açık bir tanım yapmamışlardır. 3. sınıfta ise eğitim iletişiminin tanımını eğitim bilimine yerleştirmiş ve iletişimi eğitimin başarılı olmasını sağlayan destekleyici unsur olarak göstermişlerdir!

17. Kendinizi Eğitim İletişimcisi olarak ayrı bir gruba dahil hissediyor musunuz?

Çizelge 13

E.İ.P. Dahil Hissi

Sınıf	1	2	3	N = 91
Evet	24 n = 42 % 57	19 n = 27 %70	16 n = 22 %72	59 % 64
Hayır	18 n = 42 % 42	8 n = 27 %29	6 n = 22 %27	32 % 35
Toplam	n = 42	n = 27	n = 22	N = 91

$$\chi^2 = 2,03 \quad N = 91 \quad S_d = 2 \quad p < 0,01$$

Kendisini eğitim iletişimcisi olarak ayrı bir gruba dahil hissettiğini söyleyenler her üç sınıfta da yarından fazla çıkmıştır. 1. sınıfta 24, 2. sınıfta 19 ve 3. sınıfta 16 öğrenci olumlu cevap vermiştir.

Hayır cevabı verenler ise 1. sınıfta 18, 2. sınıfta 8 ve 3. sınıfta 6 öğrenci olmuştur bu öğrenciler kendilerini böyle bir gruba dahil hissetmediklerini belirtmişlerdir.

18. Eğitim fakültesinde verilen eğitim ile bölümünüzde verilen eğitim arasında bir fark olduğunu düşünüyor musunuz?

Bölümün isminde “eğitim” kelimesinin olması acaba zihinlerde bazı karışıklıklara neden oluyor mu?

Çizelge 14

Eğitim Fakültesi Fark

Sınıf	1	2	3	N = 92
Evet	40 n = 44 %90	25 n = 26 %96	22 n = 22 %100	87 % 94
Hayır	4 n = 44 %9	1 n = 26 %3,8	—	5 % 5,4
Toplam	n = 44	n = 26	n = 22	N = 92

$$\chi^2 = 0,66 \quad N = 92 \quad S_d = 1 \quad p < 0,01$$

(χ^2 testinde sadece 1. ve 2. sınıflar değerlendirilmeye alındı,

3. sınıfta boş hücre olduğu için değerlendirilmeye alınmadı.)

Soruya öğrencilerin yaklaşık tamamı 1. sınıfta 40, 2. sınıfta 25 ve 3. sınıfın tamamı 22 öğrenci bölümleri ile eğitim fakültesinin eğitimlerinin farklı olduğunu belirtmişlerdir ki bu istenen düzeyde doğru bir cevaptır ve öğrencilerin aradaki farkın bilincinde olduklarını gösterir.

19. Bu bölüm neden Eğitim Fakültesi'nde değil de İletişim Bilimleri Fakültesi'nde kurulmuştur? (Sadece farkı içeren bir cümleyle anlatınız).

Yukarıdaki sorunun (19) açıklaması.

Çizelge 15
Neden İBF'de?

Sınıf	1	2	3	N = 80
İletişim	17 n = 38 %44	19 n = 25 %76	7 n = 17 %41	43 % 53
Eğitimin iletişim ile desteklenmesi	9 n = 38 %23	2 n = 25 %8	1 n = 17 %5,8	12 % 15
Bilgi aktarımında iletişim teknikleri kullanılması	12 n = 38 %31	4 n = 25 %16	9 n = 17 %52	25 % 31
Toplam	n = 38	n = 25	n = 17	N = 80

$$\chi^2 = 12,86 \quad N = 80 \quad S_d = 4 \quad p < 0,01$$

Soruya farkın iletişim olduğu cevabını verenler 1. sınıfta 17, 2. sınıfta 19 ve 3. sınıfta 7 öğrenci olmuştur.

Eğitimin iletişimle desteklendiği için İletişim Fak.de kurulduğunu belirtenler 1. sınıfta 9, 2. sınıfta 2 ve 1. sınıfta 1 öğrenci vardır.

Bilgi aktarımında iletişim yöntem, teknik ve araçlarının kullanılması cevabını verenler 1. sınıfta 12, 2. sınıfta 4 ve 3. sınıfta 9 öğrenci olmuştur.

20. Eğitim İletişimi hakkında size verilen kültürel ve mesleki eğitimi kendinizi tanımlamanız açısından yeterli buluyor musunuz?

Çizelge 16

Eğitim, tanım yeterli mi?

Sınıf	1	2	3	N = 91
Evet	16 n = 43 % 37	9 n = 26 %34	10 n = 22 %45	35 % 38
Hayır	27 n = 43 %62	17 n = 26 %65	12 n = 22 %54	56 % 61
Toplam	n = 43	n = 26	n = 22	N = 91

$$\chi^2 = 0,63 \quad N = 91 \quad S_d = 2 \quad p < 0,01$$

Bu soruya olumsuz cevap verenlerin sayısı olumlu cevap verenlerin yarısına yakın veya yaklaşık olarak fazladır. 1. sınıfta 16, 2. sınıfta 9 ve 3. sınıfta 10 öğrenci aldıkları eğitimi kendilerini tanımlamaları açısından yeterli bulmuşlardır. Buna karşılık 1. sınıfta 27, 2. sınıfta 17 ve 3. sınıfta 12 öğrenci olumsuz cevap vermiştir ki sınıfların yarıya bölünmesi düşündürücüdür. Çünkü hiçbir yanıt diğerine üstün gelmemekle birlikte 3. sınıfta olumsuz yanıtların fazla olması düşündürücüdür.

21. Yukarıdaki soruya HAYIR cevabı verdiyseniz, nedenini kısa bir cümle ile açıklar mısınız?

Bu soruya öğrencilerin verdikleri cevaplar,

1. sınıflar genellikle daha 1. sınıf oldukları için bunun normal olduğunu ve zamanla herşeyin yoluna gireceğini düşünüyorlar. Bunun yanında net bir tanıma ulaşamamak, derslerin içeriğinin istedikleri cevapları vermeyişi, hocalarını yetersiz bulmaları (öğrencilere tatmin edici cevaplar vermeyişleri) ve piyasada kendilerine örnek birisinin gösterilmemesi en fazla verilen cevaplar.

2. sınıfların cevapları bölüm derslerinin içeriğini yeterli bulmayışları, bölüm hocalarının (ders, staj vb.) öğrencilerle yeterince ilgilenmemeleri ve mezunlar arasında kendilerini tatmin edecek bir örnek bulamayışları yoğunlaşan cevaplar arasında.

3. sınıfta verilen cevaplar ise tekrar derslerin içeriğinin istedikleri gibi olmaması, bölüm hocalarının aralarında uzlaşamaması ve uzmanlaşmanın olmaması verilen cevaplar olmuştur.

IV. BÖLÜM
ÖZET, YARGI VE ÖNERİLER

4.BÖLÜM : ÖZET, YARGI VE ÖNERİLER

4.1.ÖZET

Eğitim İletişimi ve Planlaması Bölümü öğrencilerinin kimlik oluşumunda bölümün rolünün ortaya çıkartılmaya çalışıldığı bu araştırma dört bölümden oluşmuştur.

Birinci bölümde problem anlatılmış ve araştırmanın amacı, önemi sayıltıları ve sınırları belirtilmiştir.

İkinci bölümde araştırmanın yöntemi açıklanmıştır. Evren ve örneklem, veri toplama araçları ve verilerin değerlendirilmesinin nasıl gerçekleştiği açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde anket sonuçlarına yer verilmiş ve yorumları yapılmıştır.

Son bölüm olan dördüncü kısımda ise araştırma özetlenmiş, yargıya varılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

4.2.YARGI

Bu araştırma ile şu gerçek ortaya çıkartıldı ki öğrenciler eğitim iletişiminin net bir tanımını yapamıyorlar. Bölüm öğrencilere mesleki kimliği duygu düzeyinde verebiliyor. Fakat mesleki bilgileri uygulayacak özgüveni aşılayamıyor. Öğrenciler birşeyler bilmekle birlikte kendilerini mesleki olarak açıklamakta çok büyük sıkıntılar duymaktalar.

4.3.ÖNERİLER

Araştırma bulguları sonucunda problemin çözümü için şu sonuçlara varılmıştır.

— Öğrencilere anlaşılır ve geniş bir eip tanımı her sınıfta ve sık sık verilmelidir.

E.İ.P.'i anladığını belirtenler tanım yapamamıştır.

— Eğitim ve iletişim bilim dalları arasındaki farkı kavrayabilirlerse kavram karmaşasına düşmekten kurtulurlar kendini iletişimci hissedip eip'i eğitim bilimi olarak tanımlamak gibi bir hata yapmaktan kurtulurlar.

— Öğrencilerin daha fazla staj ve grup çalışması yapmalarını sağlamak pratik bilgilerinin artmasına ve kendilerini kolayca ifade etmelerini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- ADAMS, JAMES F. **Ergenliği Anlamak**, Yayına Hazırlayan: BEKİR ONUR, İmge Kitabevi, Ankara: 1995.
- AKMAN, YASEMİN-ERDEN, MÜNİRE. **Eğitim Psikolojisi**, 2. Basım, Arkadaş Yayınları, Ankara: 1995.
- ALAYLIOğLU, RUŞEN-OğUZKAN, FERHAN, **Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü**, 2. Basım, İnkılap ve Aka Kitabevi, İstanbul: 1976.
- ALEMDAR, KORKMAZ-ERDOğAN, İRFAN. **İletişim ve Toplum Bilgi** Yayınevi, Ankara: 1990.
- ALKAN, CEVAT. “Çağdaş Eğitim Teknolojii kavramı”, **Kurgu, A.Ö.F. İletişim Bilimleri Dergisi**, Sayı: 8, A.Ö.F Yayınları No: 465/211, Eskişehir 1990 (Haziran), s.351/367.
- ASLAN, ZEYNEP-USAL, ALPARSLAN. **Davranış Bilimleri Sosyal Psikoloji**, Barış Yayınları, İzmir: 1995,
- AŞKUN, İNAL, CEM. **İşgören**, E.İ.T.İ.A. Yayınları No: 207, Eskişehir: 1978.
- _____, “Türk Kültür ve Sanat Yaşamının Yeni Bir Kurumu: Sinema ve Televizyon yüksek Okulu”, **Kurgu Dergisi**, Sayı: 1, E.İ.T.İ.A. Yayınları No: 210/136, Eskişehir: 1979, s.1-23.
- _____, “Yönetici Kişiliğini Atatürk İlkeleri Temeline Göre Geliştirilmesi”, **E.İ.T.İ.A. Dergisi**, Cilt: XVI, Sayı: 1, Eskişehir: 1980 (Ocak), s.1-37.
- _____, “T.Ö.E.F.’den iletişim Bilimleri Fakültesine” **Kurgu Dergisi**, Sayı: 3, E.İ.T.İ.A. Yayınları No: 3, Eskişehir: 1980, s.1-29.

_____, “Çağdaş Eğitim Teknolojisi Karşısında Geleneksel Eğitim Araç ve Yöntemleri”, **Kurgu Dergisi**, Sayı: 4, Eskişehir: 1980 (Ekim), s.304-313.

_____, “İletişimin Kavramsal Anlamı Üzerine Düşünceler”, **Kurgu Dergisi**, Sayı: 6, s.1-14.

AVCI, NABİ. **İletişim Düşüncesinin Gelişimi Eğitim Öğretim Boyutlarıyla Bir Model Denemesi**, A.Ö.F. Yayınları No: 304/136, Eskişehir: 1988,

BALKAN, MURAT. **Eğitim İletişim**, İ.B.F Yayınları No:17, Eskişehir: 1994.

BAŞARAN, İBRAHİM E., **Eğitime Giriş**, Gül Yayınevi, Ankara: 1983.

BATMAZ, VEYSEL - TOLAN, BARLAS - İSEN, GALİP, **Sosyal Psikoloji**, Adım Yayıncılık, Ankara:1991.

BAYMUR, FERİHA. **Genel Psikoloji**, 5. Baskı, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul: 1983.

BİLGİN, NURİ. **Sosyal Psikoloji’de Yöntem ve Pratik Çalışmalar**, Sistem Yayıncılık, İstanbul: 1995.

BİNBAŞIOĞLU, CAVİT, **Gelişim Psikolojisi**, 4.Basım, Binbaşioğlu Yayınevi, Ankara: 1978.

CÜCELOĞLU, DOĞAN, **İnsan ve Davranışı**,2. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul: 1991.

ÇALIŞKAN, HASAN, “Tarihsel Süreçte Eğitim İletişimi Uygulamaları” **Kurgu Dergisi**, Sayı: 13, Eskişehir: 1995, s.319-332.

DOĞAN, İSMAİL. **Sosyoloji**, Sistem Yayıncılık, İstanbul: 1996.

DEMİRAY, UĞUR, “Eğitim İletişimi Sürecinde Bir Kitle İletişim Aracı Olarak Televizyonun İşlevleri ve Eğitim İletişimi Boyutu”, **Kurgu A.Ö.F. İletişim**

Bilimleri Dergisi, Sayı: 8, A.Ö.F. Yayınları No: 465/211 Eskişehir: 1990
(Haziran), s.425-434.

_____, **Anadolu Üniversitesinin Ocaktan İletişimcileri: “İBF’li-
ler”**, Turkuaz Yayıncılık, Eskişehir: 1995,

EKŞİ, AYSEL, Çocuk, Genç, Ana Babalar, Bilgi Yayınevi, Ankara: 1990.

ENÇ, MİTHAT, Ruhbilim Terimleri Sözlüğü, 2.Baskı, T.D.K. Yayınları: 391,
Ankara: 1980.

ENGGLAND, STEVEN A-WILLIAMS, JOHN, Örgütlerde İletişim, Çev: BÜ-
YÜKERŞEN, ÖZ-ALP, SEÇİM, BİR, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:
628, Eskişehir: 1991.

ERDEN, MÜNİRE - FİDAN, NURETTİN, Eğitim Bilimine Giriş, Ankara: 1986.

ERKUŞ, ADNAN. Psikolojik Terimler Sözlüğü, Doruk Yayınları, Ankara:
1994.

EVLİYAOĞLU, GÖKHAN, İletişim Psikolojisi, Psikolojik İletişim, Gazete-
ciler Cemiyeti Yayınları, Ankara: 1987.

**GÜLER, DENİZ, Eğitim İletişimi Kurumu Olarak Çocuk Televizyonu ve
Uygulamaları ile Bir Model Önerisi**, İ.B.Y.O. Yayınları No: 533/2,
Eskişehir: 1991.

GÖKÇEN BİRSEN, Toplumsal Bilimlerde Araştırma, 2.Basım, Savaş Yayın-
ları, Ankara: 1992.

GÖKÇE, ORHAN, İletişim Bilimine Giriş, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara:
1993.

GÜVENÇ, BOZKURT. **Türk Kimliği**, Kültür Bakanlığı Yayınları / 1549, Ankara: 1993.

_____, **İnsan ve Kültür**, 5. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul: 1992.

HAKAN, MEHMET, “Kimlik Nedir?” **Türkiye Günlüğü**, Sayı: 33, Ankara: 1995 (Mart-Nisan), s.146-149.

HANÇERLİOĞLU, ORHAN, **Felsefe Ansiklopedisi (Kavramlar ve Akımlar)** Cilt: 3, Remzi Kitabevi, İstanbul: 1977.

_____, **Felsefe Sözcüğü**, 5. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul: 1979.

_____, **Türk Dili Sözcüğü**, Remzi Kitabevi, İstanbul: 1992,

HARTLE, JOHN - O’SULLIVAN, TIM, **Key Concept In Communication**, Methuen Co. Ltd. London, 1983.

HEINICH-MOLENDA-RUSSELL, **Instructional Media And The New Technologies of Instruction**, Third Edition, Mac Millan Publishing Company, New York: 1989.

HUTHER, JURGEN, “Kitle İletişim Araştırması”, Çev: NADİ KAFALI, **Kurgu Dergisi**, Sayı: 4, Eskişehir: 1981, .s.49-63.

KAĞITÇIBAŞI, ÇİĞDEM, **İnsan ve İnsanlar**, 8.Baskı, Evrim Yayınevi, İstanbul: 1992.

KARASAR, NİYAZİ, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, 4. Baskı, Ankara: 1991.

KÖKNEL, ÖZCAN, **Kaygıdan Mutluluğu Kişilik**, 3. Baskı, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul: 1982.

_____, **İnsanı Anlamak**, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul: 1986.

KÖKSAL, AYDIN, **Bilişim Terimleri Sözcüğü**, T.D.K. Yayınları, Ankara: 1981.

KÖSEOĞLU, NEVZAT, “Kültür / Kimlik Üzerine”, **Türkiye Günlüğü**, Sayı: 33, Ankara: 1995, (Mart-Nisan), s.441-47.

MORGAN, CLIFFORT, **Psikolojiye Giriş Ders Kitabı**, 2 Baskı, Hacettepe Ün. Psikoloji Bölümü Yayınları No: 1, McGrow-Hill Book Company, New York (USA), Ankara: 1984.

MUTLU, EROL, **İletişim Sözcüğü**, Ark Yayınevi, 1994.

MCQUAIL, DENIS, **Kitle İletişim Kuramı (Giriş)**, Çev: A. HALUK YÜKSEL, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir: 1994.

OĞUZKAN, FERHAN **Eğitim Terimleri Sözlüğü**, T.D.K. Yayınları, Ankara: 1995.

ONUR, BEKİR, **Gelişim Psikolojisi**, 3. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara: 1995.

OSKAY, ÜNSAL, **İletişimin ABC’si**, Simavi Yayınları, ABC Dizisi: 9, İstanbul: 1992.

OZANKAYA, ÖZER, **Toplumbilim**, Genişletilmiş 8. Basım, Cem Yayınevi, İstanbul: 1994.

_____, **Toplum bilim terimleri Sözlüğü**, 2. Basım, T.D.K. Yayınları, Ankara: 1980.

ÖZÇELİK, DURMUŞ ALİ. “Eğitim İletişim” **Kurgu A.Ö.F. İletişim Bilimleri Dergisi**, Sayı: 8, AÖF Yayınları No: 465/211 Eskişehir 1990 (Haziran), s.369-378.

ÖZKALP, ENVER, **Davranış Bilimleri ve Organizasyonlarda Davranış**,
E.İ.T.İ.A. Yayınları No: 249/169, Eskişehir: 1982.

_____, **Psikolojiye Giriş Dersleri**, Eskişehir: 1995,

ÖZKÖK, ERTUĞRUL, **Sanat, İletişim ve İktidar**, Tan Kitap Yayınları, Düşünce
Dizisi: 82, Ankara: 1982.

_____, **İletişim Kuramları Açısından Kitlelerin Çözülüşü**, Tan
Yayınları, Ankara: 1985.

ÖZTABAĞ, LÜTFİ, **Psikolojide İlk Adım**, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul:
1983.

ŞEMİN, REFİA, UĞUREL, **Gençlik Psikolojisi**, 3. Basım, Remzi Kitabevi,
İstanbul: 1992.

TEZCAN, MAHMUT, **Kültür ve Kişilik (Psikolojik Antropoloji)**, Bilim
Yayınları, Ankara: 1987.

TİMUÇİN, AFŞAR, **Felsefe Sözcüğü**, BDS Yayınları, İstanbul: 1994.

TOLAN, BARLAS, **Toplum Bilimlerine Giriş**, Kalite Matbaası, Ankara: 1975.

TURAN, ŞERAFETTİN, **Türk Kültür Tarihi**, Bilgi Yayınevi, Ankara: 1990.

VARIŞ, FATMA, **Eğitim Bilimine Giriş**, Ankara: 1991.

VURAL, SACİDE, “İletişim Planlamasından Kavramsal Bir Çerçeve”, **Kurgu
Dergisi**, Sayı: 5, Eskişehir: 1989 (Ocak), s.363-391.

_____, “Disiplinlerarası Bir Alan: İLETİŞİM” **Eskişehir Anadolu
Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 2, Eskişehir: 1989
(Ekim), s.217-226.

WILLIAMS, ROGER E, "Genel İletişim Kavram ve Modelleri", Çev: AKIN ER-
GÜDEN, **Kurgu T.Ö.E.F. Dergisi**, sayı:2, E.İ.T.İ.A. Yayınları No:
217/141, Eskişehir: 1979, s.280-305

YÖRÜKOĞLU, ATALAY, **Gençlik Çağı**, 6. Baskı, Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul:
1989.

YUMLU, KONCA, **Kitle İletişim Kavram ve Araştırmaları**, İzmir: 1994.

YÜKSEL, AHMET HALUK, **Atatürkçü Düşünce Sisteminde Kültürel İle-
tişimin Modele Dayalı Boyutları**, Ana.Üni. A.Ö.F. No: 257/123, Eski-
şehir: 1987.

ZILLIOĞLU, MERİH, **İletişime Giriş**, Eskişehir: 1992.

EKLER

Bu anket çalışmasının amacı, Eğitim İletişimi ve Planlaması Bölümü ğrencilerinin mesleki kimlik oluşumunda bölümün rolünün ortaya çıkartılmasıdır.

Sorulara lütfen içtenlikle cevap veriniz. Bilmediğiniz sorulara cevap vermek zorunda değilsiniz.

Sorulara verilecek cevapların içtenliği sonucunda elde edilecek veriler, bölüm içinde mesleki kimlik oluşturulması konusundaki çalışmalara katkıda bulunacaktır.

Soru kağıdına adınızı ve soyadınızı YAZMAYINIZ. Yardımlarınız için teşekkür ederiz.

- 1- Sınıfınız () 1. () 2. () 3.
- 2- Yaşınız
- 3- Cinsiyetiniz () Bayan () Erkek
- 4- Eğitim İletişimi Bölümüne nasıl girdiniz?
() Yetenek sınavlarını kazanarak girdim
() Merkezi Yerleştirme (2. Basamak) Sınavını kazanarak girdim
- 5- Okula girmeden önce İletişim Bilimleri Fakültesi'nde verilen eğitim hakkında bilginiz var mıydı?
() Evet
() Hayır
- 6-- Okul ve/ya bölümünüz hakkında bilginiz varsa nasıl öğrenmişsiniz? Lütfen çok kısa yazınız (kılavuz, arkadaşlar, okulda okuyan kardeş, akraba vb.).
- 7- Bölümünüze isteyerek mi girdiniz?
() Evet
() Hayır
- 8- Bölümünüzde isteyerek eğitim görüyor musunuz?
() Evet
() Hayır
- 9- Bölümünüzde istemeden eğitiminizi sürdürüyorsanız nedenleri?
() Bölüm hakkında yeterli bilgim yok, bu yüzden sevedim
() Bana uygun bir meslek olmadığını düşünüyorum
() Diğer (yazınız)

- 10- İletişim Bilimleri Fakültesi'nin diğer bölümlerinden birisinde eğitim görmek ister miydiniz?
- () Evet
- () Hayır
- 11- Yukarıdaki soruya EVET cevabı verenler "neden" diğer bölümlerde eğitim görmek isterdiniz? (Bir cümleyle cevap veriniz.)
- 12- Eğitiminiz arttıkça eğitim iletişimini daha iyi anlıyor musunuz?
- () Evet
- () Hayır
- 13- Eğitim İletişimi Bölümü'nü neden tercihleriniz arasına koydunuz?
- () Eğitim ile ilgili bir meslek olduğunu düşündüm
- () Ne olduğunu bilmeden yazdım, okurken anlarım diye düşündüm
- () İsminde iletişim olduğu için iletişim ile ilgili bir meslek olduğunu düşündüm
- () Arkadaşımdan fakülte hakkında olumlu şeyler duyduğum için yazdım
- () Diğer (yazınız)
- 14- Fakültenin diğer üç bölümü ile kendi bölümünüz arasındaki farkı anlatabilir misiniz? (Kısa bir cümle ile anlatınız.)
- 15- Verilen eğitim, yapılan gezi ve toplantılar, öğretim üyeleri ile olan ilişkileriniz, staj çalışmaları vb.den eğitim iletişiminin ne olduğu ve çalışacağınız alanlar hakkında yeterli bilgi elde edebiliyor musunuz?
- () Evet
- () Hayır

- 16- Eğitim iletişimini bildiğiniz kadarıyla kısaca anlatınız?
- 17- Kendinizi Eğitim İletişimcisi olarak ayrı bir gruba dahil hissediyor musunuz?
() Evet
() Hayır
- 18- Eğitim fakültesinde verilen eğitim ile bölümünüzde verilen eğitim arasında bir fark olduğunu düşünüyor musunuz?
() Evet
() Hayır
- 19- Bu bölüm neden Eğitim Fakültesi'nde değil de İletişim Bilimleri Fakültesi'nde kurulmuştur? (Sadece farkı içeren bir cümleyle anlatınız.)
- 20- Eğitim iletişimi hakkında size verilen kültürel ve mesleki eğitimi kendinizi tanımlamanız açısından yeterli buluyor musunuz?
() Evet
() Hayır
- 21- Yukarıda soruya HAYIR cevabı verdiyseniz, nedenini kısa bir cümle ile açıklar mısınız?